

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

MINASYAN VE DİĞERLERİ / ERMENİSTAN DAVASI

(Başvuru no. 59180/15)

YARGI

Madde 8 - Pozitif yükümlülükler - Özel hayat - Madde 14 (+ Madde 8) - Ayrımcılık - Ermeni Eurovision jüri üyelerinin 2014 yılında eşcinsel bir travestinin zaferini eleştiren açıklamalarına karşı çıkan yorumlarının ardından LGBT hakları aktivistlerini hedef alan çevrimiçi gazete makalesi - İtiraz edilen makale LGBT kişilere karşı düşmanlık güdüyor ve LGBT hakları aktivizmleri nedeniyle başvuranlara saldırıyor, Halkı kendilerine karşı zararlı ayrımcı eylemlerde bulunmaya açıkça teşvik etmek - 8. madde uygulanabilir - Yerel mahkemeler önünde, başvuranların algılanan cinsel yönelimlerinin ve LGBT topluluğuyla yakın ilişkilerinin çevrimiçi saldırılarda rol oynadığına dair tartışılabilir iddia - 14. madde (+ 8. madde) uygulanabilir - Yerel mahkemelerin makalenin düşmanca tonunu kabul etmemesi, Başvurucuların 8. Madde hakları üzerindeki niyet ve etki - İtiraz edilen ifadelerin ayrımcı niteliğine değinilmemesi ve yeterli yanıt verme pozitif yükümlülüğüne uyulmaması - Mahkeme içtihadı doğrultusunda gerekli dengeleme egzersizinin yapılmaması - Teoride etkili koruma sağlayabilen ancak yorumlanma ve uygulanma şekli başvuru sahiplerini nefret söylemi ve ayrımcılığa karşı koruyamayan hukuk yolu

İşleri Müdürlüğü tarafından hazırlanmıştır. Mahkemeyi bağlamaz.

STRASBOURG

7 Ocak 2025

Bu karar, Sözleşme'44 § 2 maddesinde belirtilen koşullar altında kesinleşecektir. Editoryal revizyona tabi olabilir.

COUNCIL OF EUROPE
CONSEIL DE L'EUROPE

Minasyan ve Diğerleri v. Ermenistan davasında,

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (Eski Dördüncü Bölüm), aşağıdaki üyelerden oluşan bir Daire olarak görev yapmaktadır:

Faris Vehabović, *Başkan Vekili*,
Gabriele Kucsko-Stadlmayer, Branko
Lubarda,
Armen Harutyunyan, Tim
Eicke,
Anja Seibert-Fohr,
Anne Louise Bormann, *yargıçlar*,

ve Simeon Petrovski *Bölüm İşleri Müdür Yardımcısı*,
Göz önünde bulundurarak:

başvuru (no. 59180/15) on dört Ermeni vatandaşı, Bayan Lili Minasyan, Bayan Anna Nikoghosyan ve Bayan Anna Shahnazaryan tarafından İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına ilişkin Sözleşme'nin ("Sözleşme") 34. maddesi uyarınca Ermenistan Cumhuriyeti aleyhine Mahkeme'ye yapılmıştır, Bayan Arevik Martirosyan, Bay Davit Tadevosyan, Bay Vahan Sedrakyan, Bay Vardan Hambardzumyan, Bayan Gayane Arustamyan, Bay Mamikon Hovsepyan, Bayan Nvard Margaryan, Bayan Elvira Meliksetyan, Bayan Pertchuhi Kazhoyan, Bayan Lusine Saghumyan ve Bay Vahancheraz Ishkhanyan ("başvuranlar"), 24 Kasım 2015 tarihinde;

Ermenistan Hükümeti'ne ("Hükümet") başvuranların Sözleşme'nin 8., 14. ve 17. maddeleri kapsamındaki şikâyetlerini bildirme kararı vermiştir;

Davalı Hükümet tarafından sunulan görüşler ve başvuranlar tarafından sunulan cevap niteliğindeki görüşler;

Ghent Üniversitesi İnsan Hakları Merkezi ve ARTICLE 19, ILGA-Europe (Uluslararası Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Trans ve İnterseks Derneği Avrupa Bölgesi) ve TGEU (Transgender Europe) adlı üç sivil toplum kuruluşu tarafından sunulan ve Bölüm Başkanı tarafından müdahil olma izni verilen görüşler;

Görüşmeler 23 Ocak ve 10 Aralık 2024 tarihlerinde özel olarak gerçekleştirilmiştir,

Son belirtilen tarihte kabul edilen aşağıdaki kararı sunar:

GİRİŞ

1. Dava, lezbiyen, gey, biseksüel ve transgender (LGBT) hakları aktivistleri olan başvuranları hedef alan medya makaleleri ile ilgilidir. Dava, Sözleşme'nin 8. ve 14. maddeleri kapsamındaki sorunları gündeme getirmektedir.

GERÇEKLER

2. Başvuranların bilgileri ekte yer almaktadır. Başvuranlar, Erivan'da avukatlık yapan Bayan N. Piliposyan ve avukatlık yapmayan Bayan L. Ghazaryan ile Londra'da bulunan Avrupa İnsan Hakları Savunuculuk Merkezi'nden (EHRAC) Bayan J. Gavron, Bay P. Leach, Bayan K. Levine ve Bayan J. Sawyer tarafından temsil edilmiştir.

3. Hükümet, Temsilcisi, Ermenistan Cumhuriyeti'nin Uluslararası Hukuki Konulardaki Temsilcisi Y. Kirakosyan tarafından temsil edildi.

4. Davanın gerçekleri aşağıdaki şekilde özetlenebilir.

5. Başvuranlar, başvurularını yaptıkları sırada, LGBT ve kadın hakları da dâhil olmak üzere insan hakları alanında faaliyet gösteren aktivistler, STK üyeleri, gazeteciler ve araştırmacıları.

6. 16 Mayıs 2014 tarihinde Özgürlük Radyosu Facebook üzerinden düzenlediği online basın toplantısında, 2014 Eurovision Şarkı Yarışması'nın Ermeni jüri üyeleri (iki tanınmış sunucu, Bayan I.A. ve Bayan A.A. kardeşler) "içlerindeki tiksinti" nedeniyle en düşük puanı Conchita Wurst'a - o yılki yarışmayı kazanan eşcinsel bir travesti - verdiklerini söyledi ve "tıpkı akıl hastalarının tiksinti yaratması gibi, bu tür olayların da tiksinti yarattığını" ekledi. Başvuru sahipleri de dahil olmak üzere basın toplantısına katılanların birçoğu bu açıklamaya tepki gösterdi ve Facebook basın toplantısı sayfasına yorum yaparak jüri üyelerine meydan okudu.

7. Başvuru sahiplerinin yorumları aşağıdaki gibidir:

(a) Sayın Martirosyan: "Başkalarına karşı nefret dolu ve ayrımcı tutumunuzu, yani sizin gibi eşit ve özgür doğmuş olanlara karşı duyduğunuz korku, nefret ve tiksintiyi aldığınızı hiç merak ettiniz mi? Anayasa'nın 14.1 maddesini biliyor musunuz? Kamuoyuna yaptığınız açıklamaların anayasa ve insanlık karşıtı olduğunun farkında mısınız? Lütfen değerlerinizi belirtiniz ve 'değer' kelimesinden ne anladığınızı [açıklayınız]."

(b) Shahnazaryan, Akıl Sağlığı Yasası ve Anayasa'ya atıfta bulunarak, bu yasalar uyarınca toplumda akıl sağlığı hizmetlerinin, akıl hastalarına karşı hoşgörü ve nezaket gibi gerekli tutumları göstermeyi ve ayrımcılığı ortadan kaldırmayı içerdiğini belirtti. Ayrıca Charles Aznavour'un cross-dressing yapan bir adamla ilgili şarkısının linkini vererek jüri üyelerine bu şarkıyı takdir edip etmediklerini ve hiç alkışlayıp alkışlamadıklarını sordu. Ayrıca, bir erkek travestinin başka bir erkeğe olan aşkını anlatan bir şarkıyı alkışladıklarını öğrendiklerinde "*hara-kiri*" (ritüel intihar) yapmaya hazır olup sordu, çünkü bu onların çok sınırlı "Ermeniliklerini" "*hara-kiri* noktasına kadar nefret" hissettiriyordu.

(c) Bay Sedrakyan: "Birçokları için ilk isimler [I. ve A.] sanki tek bir kişiymiş gibi bölünmezdir. İkinizin enest lezbiyen olduğunuz doğru mu?"

(d) Margaryan jüri üyelerine kendilerinden farklı olanları akıl hastası olarak görüp görmediklerini ve seçim öncesi iktidardaki Cumhuriyetçi partiyi tanıtan bir broşür alıp almadıklarını sordu.

(e) Arustamyan, aralarında Leonardo Da Vinci, Pyotr Tchaikovsky, Oscar Wilde ve Freddie Mercury'nin de bulunduğu geçmişten ve günümüzden bir dizi eşcinsel sanatçıya atıfta bulunarak jüri üyelerine kendilerinin de bu sanatçılara karşı bir nefret duyup duymadıklarını sordu.

(f) Sayın Ishkhanyan ayrıca yukarıda bahsi geçen Charles Aznavour şarkısına atıfta bulunmuş ve jüri üyelerine eşcinsellere karşı duydukları nefret göz önünde bulundurulduğunda bu şarkıya kaç puan vereceklerini sormuştur.

(g) Bay Hambardzumyan jüri üyelerine akıl sağlıklarının yerinde olup olmadığını ve "akıl hastası" olmadıklarını kanıtlayan bir belgeye sahip olup olmadıklarını sordu.

8. 17 Mayıs 2014 tarihinde *Iravunk* (Hukuk) gazetesinin ("gazete") internet sitesinde, gazetenin genel yayın yönetmeni H.G. tarafından kaleme alınan "Uluslararası Homoseksüel (Համասեռամոլ) Lobisinin Çıkarlarına Hizmet Ediyorlar: Ulus ve Devlet Düşmanlarının Kara Listesi" başlıklı bir makale yayımlanmıştır:

"Eşcinsel hakları lobicileri kendi oyun kurallarını ülkemizde agresif bir şekilde yerleştirmeye çalışıyorlar. Eurovision denen iğrenç fenomenle bağlantılı olarak, onlar (*սրվաթ*) Conchita denen insan müsveddesine karşı kendi doğal tiksintilerini dile getiren insanları taciz etmeye ve yok etmeye başladılar. Niyetleri açık: Ermenistan'da sapkınlığı norm haline getirme çabalarına karşı çıkmaya cesaret eden herkesi sindirmek. Eşcinsel lobisinin amaçları oldukça açık: nüfusun üreme kapasitesini büyük ölçüde sınırlayacak ve askerlik hizmeti için uygun neslin savaşa hazır olma durumunu sıfıra indirecek oyun kuralları oluşturmak. Önce [Eurovision Şarkı Yarışmasında Ermenistan'ı temsil eden şarkıcıyı] kırdılar ve onu özür dilemeye zorladılar, sonra [I.A. ve A.A.'yı] kırdılar ve onları özür dilemeye zorladılar. Bu mütevazı ve terbiyeli kız kardeşler söz konusu olduğunda, Radio Liberty'nin Facebook basın toplantısı sayfasında [I.A. ve A.A.] aleyhinde nasıl çirkin *bir oto-da-fe* düzenledikleri herkesin gözü önündeydi. Bu lobicilerin saldırılarını durdurmanın tek bir yolu var: SIFIR TOLERANS. Eşcinsel kampanyaları destekleyen zombiler haline gelmeleri için para alıp almadıklarına, zorlanıp zorlanmadıklarına ya da beyinlerinin yıkanıp yıkanmadığına bakılmaksızın. Tüm bunlar önemsizdir; her lobici Ulusun ve Devletin iç düşmanıdır, bu. Bu amaçla, zaman ayırabildiğim ölçüde, Facebook basın toplantısı sayfasında [I.A. ve A.A.'yı] taciz edenlerin bir kara listesini derlemeyi başardım. Şimdi, bu tür kara listeler kimin için yararlı ?

1. **SİRADAN İNSANLAR:** bu lobicilerle hem internette hem de gerçek hayatta her türlü teması kesmeleri; onlara selam vermemeleri; herhangi bir konuda onlara yardımcı olmamaları ve onlarla herhangi bir iş yapmamaları.

2. **KAMU GÖREVLİLERİ:** Bu lobicileri kamu hizmetlerinde işe almamaları ve eğer zaten çalışıyorlarsa, uygun bir bahaneyle işten çıkarmaları.

3. **İŞVERENLER:** Bu lobicileri işe almamaları için.

4. **MEDYA ŞİRKETLERİNİN SAHİPLERİ:** Bu lobicilere kamuoyunu etkileme fırsatı vermemeleri için.

5. **EĞİTİM KURUMLARI BAŞKANLARI:** Bu lobicilerin genç nesilleri eğitime fırsatına sahip olmamaları için.

Eşcinsel lobicilerin faaliyetlerini sınırlamanın tek yolu elbette bunlar değil. **Aşağıda [I.A. ve A.A.]'nın taciz kampanyasına aktif olarak katılanların Facebook profillerinin bir listesini sunuyoruz."**

9. Makaleyi, aralarında başvuru sahiplerinin de bulunduğu bir dizi Facebook profiline ait bağlantıların yer aldığı bir liste takip etmiştir.

10. 31 Mayıs 2014 tarihinde, Bayan Minasyan ve Bayan Arustamyan dışındaki tüm başvuranlar, aynı zamanda iktidardaki Cumhuriyetçi Parti'nin milletvekili olan gazetenin yayın kurulu başkanı H.B. ve genel yayın yönetmeni H.G.'den tekzip talebinde bulunmuşlardır. Başvuranlar, makalenin tüm içeriğinin ve içerdiği bireysel ifadelerin yanı sıra Facebook sayfaları aracılığıyla kendilerine hitap edilmiş olmasının onur ve haysiyetlerine hakaret ettiğini ileri sürmüşlerdir. Ayrıca, gerçeğe uyuşmayan ve onurlarını, haysiyetlerini ve ticari itibarlarını karalayan ve zedeleyen bilgiler içeriyordu. Başvuranlar, Medeni Kanun'un 1087.1. maddesine dayanmışlardır.

11. 3 Haziran 2014 tarihinde gazetenin internet sitesinde H.G. tarafından kaleme alınan "Ve Hala Tekzip İstemeye Cesaret Ediyorlar?" başlıklı bir makale daha yayınlanmıştır. Yazıda, başvuranların tekzip talebinin metni tekrarlanmış ve eklenmiştir:

"Tekzip talebinde bulunanlar "a hızlıca bir göz attığımızda şu husus hemen ortaya çıkıyor. Talebi imzalayanlar listesinin başında, *Civilnet* online kanalına göre İsveç'te yaşayan **Anna Shahnazaryan** yer alıyor. **Bu karakter, kendi adına 'gender' yazması** ve bu fotoğrafı Facebook'ta herkesin görebileceği şekilde paylaşarak genel ahlaka meydan okumasıyla **ünlü** (bkz. fotoğraf). Aynı listede, eşcinselleri korumayı ana amacı haline getirmiş olan PINK Armenia adlı STK'nın başkanı **Mamikon Hovsepyan** da var - Latin Amerika'daki eşcinsel geçit törenlerine katılımının fotoğraflarını yıllar önce Spor ve Gençlik Bakanlığı'nın [PINK Armenia'ya] sponsor olduğu - en hafif tabirle - garip gerçeğini keşfettiğimizde yayınlama fırsatı bulmuştuk ... Hemen herkes 'tekzip talep edenler' listesinde bu tür onursuz olaylar bulabilir. Her ne kadar biz 'onursuz' diyerek oldukça hafif bir ifade kullansak da, Ermenice'de bu kişilerin kokuşmuş bir biyografiye sahip oldukları söylenebilir."

12. Başvuranlar, 16 Haziran 2014 tarihinde, Medeni Kanun'un 1087.1 §§ 1 ve 2. maddeleri uyarınca (bkz. aşağıdaki 27. paragraf) gazete ve genel yayın yönetmeni aleyhine hukuk davası açarak, şeref ve haysiyetlerine verilen zararın tazmin edilmesini talep etmişlerdir. Davacılar, gazetenin makalesinde yer alan bazı ifadelerin

17 Mayıs 2014 - "onlar" (*սրաւաթ*) kelimesinin konuşma dilindeki kaba hali, "gey-kampanya destekçisi zombiler" ve "Tüm bunlar alakasız" ile başlayan metin - hakaret niteliğindedir ve onur ve haysiyetlerini zedeledi. Yazıda ayrıca nefret ve ayrımcılığı körükleyen ifadeler de yer alıyordu. Tekzip taleplerine cevaben davalı, 3 Haziran 2014 tarihinde "karakter", "kokuşmuş biyografi" ve diğer benzer ifadeler de dahil olmak üzere daha fazla hakaret içeren benzer bir makale yayınlamıştır. İki makale çok sayıda kişiye ulaşmıştır - 19 Mayıs 2014 itibarıyla ilki 3,495 kez görüntülenmiştir. Anayasa'nın 3, 14.1 ve 47. maddelerine dayanarak, Anayasa'nın özel hayata saygıyı ve kişinin haysiyet hakkını güvence altına alarak, kişinin şeref ve haysiyetine yönelik her türlü tecavüzü yasakladığını ileri sürdüler. Ayrıca, yayınlanan materyal ifadeler içeriyordu

nefret söylemi ve ayrımcılığa teşvik teşkil etmektedir. Bu bağlamda, başvuranlar, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin iki Tavsiye Kararına atıfta bulunarak (bkz. aşağıdaki 31. ve 32. paragraflar), üye devletlerin cinsel yönelim veya cinsiyet kimliği temelinde ayrımcılıkla mücadele etmek için tedbirler almasını tavsiye eden pasajlara atıfta bulunmuşlardır. Ayrıca, bu belgelere göre, nefret saikli eylemlerin hukukun üstünlüğünü ve toplumun demokratik temellerini tehdit ettiğini ve *diğerlerinin* yanı sıra azınlıklara karşı ayrımcılığı teşvik eden ifadelerin saldırgan olarak kabul edildiğini ve Sözleşme'yi ihlal ettiğini belirtmişlerdir. *Erbakan v. Türkiye* (no. 59405/00, 6 Temmuz 2006) ve *Smith ve Grady* davalarına dayanarak *v. Birleşik Krallık* (no. 33985/96 ve 33986/96, AİHM 1999-VI) davasında başvuranlar, hoşgörüsüzlüğe dayalı nefreti yayan, kışkırtan, teşvik eden veya haklı gösteren her türlü ifadenin yaptırıma tabi tutulması ve hatta engellenmesi gerektiğini ve kişinin cinsel yönelimine dayalı ayrımcılığın ırk, köken, ten rengi ve cinsiyete dayalı ayrımcılık kadar ciddi bir sorun olduğunu vurgulamışlardır. Sözleşme'nin 10. maddesi ifade özgürlüğünü güvence altına alırken, başkalarının haklarının hakaret ve onurlarını zedeleyici ifadelerle ihlal edilmemesini de gerektirmektedir. Başvuranlar, mahkemeden davalının web sitesinde kamuya açık bir özür yayınlamasına ve 5.000.000 Ermeni dramı (AMD) tazminat ödemesine karar vermesini talep etmiştir.

13. 11 ve 30 Temmuz 2014 tarihleri arasında gazete, başvuranların birçoğu hakkında bir dizi makale yayınlamıştır. Bunlar arasında (a) Bayan Saghunyan'ın komik bir yüz ifadesiyle çekilmiş ve "Bunlar *Iravunk'a* Dava Açan Fenomenler" başlığını taşıyan bir fotoğrafı, (b) H.G.'nin Bayan Kazhoyan hakkında gazetenin "Conchita'nın Şahitleri" adlı bölümünde yayınlanan ve feminizm ve LGBT hakları alanındaki aktivizmi nedeniyle saldıran "Bir Kamu Görevlisinin Kızı Homoseksüel Lobicilik Yaptığında" başlıklı bir makalesi yer almaktadır;

(c) H.G. tarafından kaleme alınan ve Bay Sedrakyan hakkında "Bir Haydutun Oğlu Nasıl 'Conchita'nın Tanığı' Oldu" başlıklı, diğer şeylerin yanı sıra onu "Conchita'nın tanığı" ve "eşcinsel hakları lobicisi" adlandıran ve çevrimiçi basın toplantısı sayfasında yaptığı yorumun yanı sıra kendi Facebook sayfasında LGBT topluluğunu desteklemek için yaptığı diğer yorumlar nedeniyle ona saldıran bir makale, (d) Bay Hovsepyan ve başkanlığını yaptığı PINK Armenia adlı STK hakkında "Kamplar: Genç Eşcinsel Hakları Lobicileri" başlıklı, faaliyetlerini eşcinsel lobicilik olarak tanımlayan ve okuyuculara "LGBT adlı iğrenç kısaltmanın sahip olduğu özgürlük seviyesi nedeniyle" mide bulantısı hissedip hissetmediklerini soran bir makale; ve (e)

H.G. "Eşcinsel Hakları Lobicileri Öfkelerini Kaybediyor" başlıklı makalesinde, diğerlerinin yanı sıra, nefret ve homofobiyle mücadele faaliyetleri nedeniyle PINK Armenia'ya saldırmaya devam etmiştir. Söz konusu makalede yazar bir noktada başvuranlardan "oğlanlar ve kızlar" olarak bahsetmiş ve onlara bu şekilde hitap edilip edilemeyeceğinin tartışmalı olduğunu eklemiştir.

14. H.G. 5 Eylül 2014 tarihinde Facebook'ta bir etkinlik oluşturarak "geleneksel değerlere kayıtsız kalmayan ve

aile kurumuna ve ulusun ahlakına değer verdiğini" belirterek, "sapkın etkilerden arınmış bir ortamda yaşama hakkını" savunmak için eşcinsel hakları lobicilerine meydan okuyan gazeteyi desteklemek üzere 20 Ekim 2014 tarihinde yapılması planlanan duruşmaya gitti. Duruşma günü mahkeme binası önünde toplanan yaklaşık bir düzine kişinin ellerinde "Ermeni Karşıtı Propagandayı Durdurun", "Sapkınlık Propagandası Kanunla Yasaklanmalıdır", "Cinsiyet Eşittir Sapkınlık", Geleneksel Aileye Evet" ve Ermeni Olma Hakkını Koruyalım" gibi mesajlar içeren posterler taşıdığı görüldü.

15. 25 Ekim 2014 tarihinde, gazetenin yirmi beşinci yıldönümünde, H.B. ve H.G., yanı sıra gazetenin başarısına yaptıkları önemli katkılardan dolayı Ermenistan Cumhurbaşkanı ve Ulusal Meclis Başkanı tarafından madalya ve diğer onur ödülleriyle ödüllendirildi.

16. 30 Ekim 2014 tarihinde Erivan Kentron ve Nork-Maraş Bölge Mahkemesi başvuranların talebini reddetmiştir. Mahkeme, başlangıçta, başvuranların onur, haysiyet ve ticari itibarlarını zedelediği ve nefret ve ayrımcılığı körüklediği iddia edilen ifadeler nedeniyle kamuoyu önünde özür dilenmesi ve tazminat talep ettiklerini kabul etmiştir. Bu nedenle, ifade özgürlüğünün izin verilen sınırlarının aşılmış ve sonuç olarak şeref ve haysiyetlerinin zedelenip zedelenmediğini belirlemek için iki rakip menfaat - bir yandan şeref ve haysiyet hakkı, diğer yandan ifade ve basın özgürlüğü - arasında bir dengeleme yapmak gerekiyordu. Mahkeme'nin Sözleşme'nin 10. maddesi kapsamındaki içtihadına ve Yargıtay'ın Medeni Kanun'un 1087.1. maddesine ilişkin içtihadına (bkz. aşağıdaki 30. paragraf) kapsamlı bir şekilde atıfta bulunan Bölge Mahkemesi, davanın koşullarını özetleyerek, kamu yararını ilgilendiren bir konuda basın makalelerinin söz konusu olduğu ve değer yargıları ile gerçek ifadeler arasında bir ayırım yapılması gereken mevcut gibi durumlarda ifade özgürlüğünün daha geniş bir korumaya sahip olduğunu tespit etmiştir. Makale, başvuranlara hakaret etmeyi amaçlamamış, sadece gazetecilik abartısı ve provokasyon unsuru içermiştir. İtiraz edilen ifadeler saldırgan kelimeler ve fikirler içermemektedir. Bazı abartılarla formüle edilmiş olsa bile, kullanılan yaklaşım genel olarak dengeli olmuştur. Yazar, kendisine göre "ülkede yıkıcı sonuçlar doğurabilecek yeni oyun kurallarını agresif bir şekilde oluşturmaya" çalışanlara eşdeğer bir yanıt vermeye çalışmıştır. Bu nedenle, makale gazetecilik ifade özgürlüğünün izin verilen sınırları içindeydi ve son derece önemli bir kamu yararı taşıyordu. Yazar, görüşlerin çoğulculuğu ilkesine göre hareket etmiş ve kullandığı bazı ifadeler onları şoke etmiş veya rahatsız etmiş olsa bile, başvuranların onur ve haysiyetlerini zedeleme amacı gütmemiştir. I.A. ve A.A.'nın Conchita Wurst hakkındaki ifadelerinin başvuranların eleştirilerinin hedefi haline gelmesi, makalenin yazarına basın malzemesi sağlamış ve başvuranların kendileri de eleştirilere maruz kalmıştır. Kamuya açık bir

başvuranların eleştirel ifadelerine karşı belirli bir hoşgörü göstermeleri gerekirdi, çünkü bu ifadeler bir bütün olarak kişisel hakaretlerden ziyade eşcinsel ve benzeri fikirlerin topluma aşılması ve Hristiyan yolundan sapılmamasına ilişkin açık bir tartışmanın parçasıydı. Bölge Mahkemesi, başvuranlar tarafından talep edilen ifade özgürlüğüne müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olmadığı sonucuna varmıştır. Son olarak, değer yargılarının ispata elverişli olmadığını ve böyle bir zorunluluğun kendi başına Sözleşme'nin 10. maddesi kapsamında korunan ifade özgürlüğünü ihlal edebileceğini belirtmiştir.

17. 28 Kasım 2014 tarihinde başvuranlar temyiz başvurusunda bulunmuşlardır. Başvuranlar, *diğer hususların yanı sıra*, Bölge Mahkemesi'nin davadaki tüm delilleri, özellikle de başvuranların davalının kendilerine hakaret etme ve onurlarını zedeleme niyetinde olduğu iddialarını desteklemek için mahkemeye delil olarak sundukları, davalı tarafından yayınlanan müteakip makalelerin kopyalarını inceleyip değerlendirmedikleri ileri sürmüşlerdir. Bölge Mahkemesi, Sözleşme'nin 10. maddesi kapsamında Mahkeme'nin içtihadını doğru bir şekilde uygulamamış, makalenin neden kamu yararını ilgilendiren bir konu olduğuna inandığını açıklamamış veya "değer yargısı" olarak değerlendirdiği ifadeleri ve nedenlerini belirtmemiştir. *Diğerlerinin yanı sıra*, Sözleşme'nin 14. ve 17. maddeleri ile 12 No.lu Protokol'gerekliliklerine atıfta bulunan başvuranlar, mahkemenin söz konusu maddenin ayrımcılığı ve nefreti açıkça teşvik ettiği gerçeğini değerlendirmediklerini, hatta bundan bahsetmediğini ileri sürmüşlerdir. Başvuranlar yine, yukarıda bahsi geçen Bakanlar Komitesi Tavsiyelerinden bazı pasajlara (bkz. aşağıdaki 31 ve 32. paragraflar) ve Mahkeme'nin, *diğerlerinin yanı sıra*, *Vejdeland ve Diğerleri/İsveç* (no. 1813/07, § 55, 9 Şubat 2012) davasında nefret ve ayrımcılığa tahrikle ilgili bulgularına atıfta bulunmuşlardır.

18. 2 Mart 2015 tarihinde gazetede, Bay Hovsepyan'ın İstanbul ziyaretini konu alan "Ermeni Eşcinsel Hakları Lobicilerinin İstanbul Maceraları" başlıklı bir makale daha yayımlanmıştır. *Diğerlerinin yanı sıra*, Hovsepyan'ın Türk eşcinsel örgütleriyle deneyim alışverişinde bulunmak üzere İstanbul'a gittiği ve Türk eşcinsellerle temas kuranların, faaliyetlerinin Ermenistan'ın ulusal güvenlik makamları tarafından incelenmesinin daha mantıklı olmasına rağmen, bir Ermeni gazetesinden onurlarının iadesini talep etme cüretini gösterdikleri belirtilmiştir. Yazar ayrıca "müstehcenlik ikinci mutluluktur" atasözüne atıfta bulunarak LGBT mantığının ilginç olduğunu belirtmiştir: Türk eşcinselleri öpmek için seyahat etmişler ve aynı zamanda gerçeği söylemeye cesaret eden bir Ermeni gazeteciyi dava etmişlerdir.

19. 5 Mart 2015 tarihinde, İstinaf Hukuk Mahkemesi, başvuranların itirazını reddetmiş ve Bölge Mahkemesi'nin kararını onamıştır. Mahkeme, başlangıçta, basın ve daha geniş bir korumadan yararlanması ve değer yargılarının ispata elverişli olmaması gibi, Sözleşme'nin 10. maddesi kapsamında Mahkeme'nin içtihadında yer alan ilkelere atıfta bulunmuştur. Devam etti

başvuranların iddialarının aksine, Bölge Mahkemesi'nin, başvuranların söz konusu ifadelerin saldırgan niteliğine ilişkin iddialarını ele aldığı ve reddettiği sonucuna varmıştır. Mahkeme, sanık tarafından ifade edilen eleştirinin bir görüş olarak kabul edildiği sonucuna varmakta haklıydı. Dolayısıyla, bir gazeteci olan sanık, kendisi için kabul edilemez olan ve yazara göre ulusal güvenlik açısından da önem taşıyan ahlaki değerlere ilişkin olumsuz görüşlerini ifade etmiştir; oysa değer yargıları ve eleştirilerin doğruluğu kanıtlanamaz. Başvuranlar, davalının onurlarını, haysiyetlerini veya ticari itibarlarını zedeleme niyetinde olduğunu kanıtlayamamışlardır. Davalı tarafından yayınlanan sonraki makalelere gelince, bunlar da yazarın kabul edilemez ahlaki değerlere karşı olumsuz tutumunu ifade etmekle yetinmiş ve başvuranların itibarını zedeleyici herhangi bir şey içermemiştir. Ayrıca, başvuranlar, bu makalelerde yer alan ifadelerden hangilerinin onurlarını, haysiyetlerini veya ticari itibarlarını zedelediğini belirtmemişlerdir. Dolayısıyla, bu makaleler, davalının böyle bir niyeti olduğuna dair delil teşkil edemezdi.

20. Başvuranların 'nin 14. ve 17. maddelerinin, Sözleşme'ye Ek 12 No.lu Protokol'ün ve Anayasa'nın 14.1. maddesinin ihlal edildiğine ilişkin iddiaları da temelsizdir. Özellikle, söz konusu hükümler herkesin kanun önünde eşitliğini ve ayrımcılığın yasaklanmasını güvence altına alırken, başvuranların mahkemeler önündeki taleplerinin konusu şeref ve haysiyetlerine verilen zararın telafisi ile ilgilidir. Bu nedenle, başvuranların ayrımcılıkla ilgili iddiaları, taleplerinin kapsamı dışında kalmaktadır çünkü söz konusu hükümler, başvuranlar tarafından sunulan koşullar ışığında, şeref ve haysiyete verilen zararlarla ilgili sorunlarla bağlantılı değildir. Ayrıca, başvuranlar nasıl ayrımcılığa uğradıklarını gösterememiş veya cinsel yönelimleri nedeniyle veya bu tür fikirleri savunmaları, yaymaları ve lehine lobi yapmaları nedeniyle ayrımcılığa uğradıklarına dair herhangi bir kanıt sunamamışlardır. Özellikle, bir işin reddedildiğine, işten çıkarıldıklarına veya başka bir şekilde tam da bu gerekçelerle ayrımcılığa maruz kaldıklarına dair kanıt sunamamışlardır. Dolayısıyla, başvuranların bu maddelerin ihlal edildiğine ilişkin iddiaları dayanaktan yoksundur ve reddedilmelidir.

21. 25 Mart 2015 tarihinde Parlamento'da bir konuşma yapan H.B., George Soros'un Açık Toplum Vakfı aracılığıyla PINK Armenia gibi STK'lara gazeteye karşı adli takibat başlatmaları ve belirli bir medya kuruluşunu hedef alarak Ermenistan'da ifade ve medya özgürlüğüne zulmetmeleri için sponsorluk yaptığını belirtti. Açık Toplum Vakfı'nın faaliyetlerinin sadece geleneksel değerler sistemine karşı değil, aynı zamanda ifade ve medya özgürlüğü gibi temel bir demokratik ilkeye karşı olduğu izlenimini verdiğini de sözlerine ekledi. H.B. özellikle Açık Toplum Vakfı tarafından PINK Armenia'ya sağlanan ve web sitesinde belirtildiği üzere amacı PINK Armenia'ya karşı stratejik işlemlerin başlatılmasına yardımcı olmak olan bir hibeye atıfta bulunmuştur.

ayrımcılık ve daha spesifik olarak, "ulus düşmanlarının kara listesini" içeren makalede nefret söylemi olup olmadığı sorusunu gündeme .

22. Başvuranlar, 7 Nisan 2015 tarihinde, daha önce ileri sürdükleri benzer argümanlara dayanarak temyiz başvurusunda bulunmuşlardır.

23. Yargıtay, 29 Nisan 2015 tarihinde, hukuki yönden yapılan temyiz başvurusunun esassız olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir. Bu kararın bir örneği 29 Mayıs 2015 tarihinde başvuranlara tebliğ edilmiştir.

24. Başvuranlar, Yargıtay kararının ardından, gazetenin kendileri hakkında benzer makaleler yayınlamaya devam ettiğini iddia etmişlerdir.

ILGILI YASAL ÇERÇEVE

I. ILGILI İÇ HUKUK VE UYGULAMA

A. Anayasa (2005-2015)

25. Söz konusu tarihte yürürlükte olan Anayasa'nın 3. maddesi, kişinin, onurunun ve temel hak ve özgürlüklerinin en üstün değere sahip olduğunu öngörmektedir. Devlet, bir kişinin ve bir vatandaşın temel hak ve özgürlüklerinin uluslararası hukuk ilke ve normlarına uygun olarak korunmasını sağlamıştır. Devlet, temel insan hak ve özgürlükleri ve vatandaşlarının hak ve özgürlükleri ile doğrudan uygulanabilir bir hukuk olarak bağlıydı.

26. Madde 14.1 herkesin kanun önünde eşit olduğunu öngörmektedir. Cinsiyet, ırk, ten rengi, ulusal veya sosyal köken, genetik özellikler, dil, din, ideoloji, siyasi veya diğer görüşler, ulusal bir azınlığa mensup olma, mülkiyet, doğum veya engellilik durumu, yaş veya kişisel veya diğer sosyal koşullar temelinde ayrımcılık yasaklanmıştır.

B. Medeni Kanun (1999)

27. Madde 1087.1 § 1, şeref, haysiyet veya ticari itibarı hakaret veya iftira yoluyla zedelenen bir kişinin, hakaret veya iftira içeren beyanda bulunan kişi aleyhine dava açabileceğini öngörmektedir. Madde 1087.1 § 2'ye göre, Kanun anlamında hakaret, bir kimsenin şeref, haysiyet veya ticari itibarını zedelemek amacıyla söz, görüntü, ses, işaret veya başka yollarla yapılan aleni bir açıklamadır. Kamuya yapılan bir açıklama, gerçek olgulara dayanıyorsa (doğuştan gelen kusurlar hariç) veya üstün bir kamu yararı gözetiyorsa hakaret olarak kabul edilmeyebilir. Madde 1087.1 § 7'ye göre, hakaret durumunda, bir kişi mahkemeden aşağıdaki tedbirlerden bir veya daha fazlasına hükmetmesini talep edebilir: (i) şekli mahkeme tarafından belirlenmek üzere kamuoyu önünde özür dilenmesi; (ii) hakaretin bir medya tarafından yayılan bilgilerde yer alması halinde

mahkeme kararının tamamının veya bir kısmının, yayın şekli ve hacmi mahkeme tarafından belirlenmek üzere, söz konusu medya kuruluşu aracılığıyla yayınlanması; ve/veya (iii) sabit asgari ücretin 1.000 katına kadar tazminat ödenmesi.

C. Hukuk Muhakemeleri Kanunu (2018)

28. 9 Nisan 2018 tarihinde Ermenistan'da 1999 tarihli eski Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun yerine yeni bir Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanunu yürürlüğe girmiştir.

29. Yeni Kanun'un 4. Maddesi, ihtilafli bir ilişkiyi düzenleyen bir maddi kanun veya başka bir yasal düzenleme bulunmaması halinde, mahkemenin benzer ilişkileri düzenleyen yasal hükümleri (yasal kıyas) uygulayacağını öngörmektedir.

D. Yargıtay İçtihadı

30. KD/2293/02/10 sayılı 27 Nisan 2012 tarihli kararında Yargıtay, 27 Nisan 2012 tarihli ve KD/2293/02/10 sayılı kararında, *diğerlerinin yanı sıra*, Medeni Kanun'un 1087.1. maddesini aşağıdaki şekilde yorumlamıştır. Belirli bir ifadenin bu hüküm anlamında bir "hakaret" kabul edilebilmesi için aşağıdaki üç kriteri karşılaması gerekmektedir: (a) İfade edilen sözün bir kişinin şeref veya haysiyetini gerçekten zedelemesi; (b) İfadeyi kullanan kişinin en başından itibaren bir kişinin şeref veya haysiyetini zedeleme amacını gütmesi, yani bir kişiyi küçümseme ve aşağılama niyetine sahip olması; ve (c) İfadenin alenen yapılması, yani en az bir üçüncü kişinin bulunması. Ayrıca, "hakaret" tanımı, yeterli olgusal temeli olan herhangi bir olumsuz görüş veya değer yargısının kanun tarafından korunmadığı anlamına gelmiyordu. Mahkemeler, "hakaret" iddialarını, bir kişiyi küçük düşürme niyetinin olup olmadığını veya iyi niyetle hareket ederek objektif olarak bir değer yargısını ifade edip etmediğini belirlemek için kamuya açık beyanda bulunan kişinin açıklamalarına özellikle dikkat etmek zorundaydı.

II. İLGİLİ AVRUPA KONSEYİ MATERYALLERİ

A. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi

1. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin "Nefret Söylemi" konusunda Üye Devletlere yönelik R (97) 20 sayılı Tavsiye Kararı

31. Bakanlar Komitesi tarafından 30 Ekim 1997 tarihinde kabul edilen Tavsiye 'nın ilgili bölümleri aşağıdaki gibidir:

"Bakanlar Komitesi ...

Üye devletlerin hükümetlerine tavsiyede bulunur:

1. bu tavsiye kararında ilkeler temelinde nefret söylemiyle mücadele etmek için uygun adımları atmalıdır;

MINASYAN VE DİĞERLERİ / ERMENİSTAN KARARI

...

4. Bu tavsiye kararının ekinde belirtilen ilkelere uymalarını sağlamak amacıyla ulusal mevzuatlarını ve uygulamalarını gözden geçirmelidirler.

R (97) 20 sayılı Tavsiye Kararına Ek

Kapsam

Aşağıda belirtilen ilkelere nefret söylemi, özellikle de medya aracılığıyla yayılan nefret söylemi için geçerlidir.

Bu ilkelerin uygulanması amacıyla, 'nefret söylemi' terimi, ırkçı nefreti, yabancı düşmanlığını, antisemitizmi veya hoşgörüsüzlüğe dayalı diğer nefret biçimlerini yayan, kışkırtan, teşvik eden veya haklı gösteren her türlü ifade biçimini kapsayacak şekilde anlaşılacaktır; bunlara saldırgan milliyetçilik ve etnik merkezilikle ifade edilen hoşgörüsüzlük, azınlıklara, göçmenlere ve göçmen kökenli kişilere karşı ayrımcılık ve düşmanlık da dahildir.

...

İlke 2

Üye devletlerin hükümetleri, idari ve adli makamların her durumda ifade özgürlüğüne saygı ile insan onuruna saygı ve başkalarının itibarının veya haklarının bağdaştırmalarını sağlayacak nefret söylemine ilişkin medeni hukuk, ceza hukuku ve idare hukuku hükümlerinden oluşan sağlam bir yasal çerçeve oluşturmalı veya sürdürmelidir.

Bu amaçla, üye devletlerin hükümetleri aşağıdaki yol ve yöntemleri incelemelidir:

- Mevcut mevzuat ve yasal uygulamaların etkililiğine ilişkin araştırmaları teşvik ve koordine etmek;

- mevcut yasal çerçevenin çeşitli yeni medya ve iletişim hizmetleri ve ağlarına yeterli bir şekilde uygulanmasını sağlamak amacıyla gözden geçirilmesi;

- Bu tavsiye kararında belirtilen ilkelere saygı gösteren ulusal kılavuz ilkelere dayalı eşgüdümlü bir kovuşturma politikası geliştirmelidir;

...

- örneğin ilgili sivil toplum kuruluşlarının medeni hukuk davaları açmasına izin vererek, nefret söylemi mağdurlarına tazminat ödenmesini sağlayarak ve mağdurlara cevap hakkı tanıyan veya geri çekilmeyi emreden mahkeme kararları olasılığını sağlayarak medeni hukuk yoluyla nefret söylemiyle mücadele olanaklarını geliştirmek; ...

İlke 3

Üye devletlerin hükümetleri, İlke 2'de atıfta bulunulan yasal çerçevede, ifade özgürlüğüne yönelik müdahalelerin dar bir şekilde sınırlandırılmasını ve objektif kriterler temelinde yasal ve keyfi olmayan bir şekilde uygulanmasını sağlamalıdır. Ayrıca, hukukun üstünlüğünün temel gerekliliği uyarınca, ifade özgürlüğüne yönelik her türlü sınırlama veya müdahale bağımsız yargı denetimine tabi olmalıdır. Bu gereklilik, ifade özgürlüğünün insan onuruna saygı ve başkalarının itibarının veya haklarının korunması ile uzlaştırılması gereken durumlarda özellikle önemlidir.

İlke 4

Ulusal hukuk ve uygulama, mahkemelerin, nefret söyleminin belirli örneklerinin, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10. Maddesinin diğer ifade biçimlerine sağladığı koruma düzeyinden yararlanamayacak kadar bireyleri veya grupları aşağılayıcı olabileceğini göz önünde bulundurmasına izin vermelidir. Bu durum, nefret söyleminin Sözleşme'de yer alan hak ve özgürlüklerin yok edilmesini veya burada öngörülenden daha geniş ölçüde sınırlandırılmasını amaçladığı hallerde söz konusudur.

İlke 5

Ulusal hukuk ve uygulama, yetkili kovuşturma makamlarının, takdir yetkilerinin elverdiği ölçüde, nefret söylemi içeren vakalara özel önem vermelerine izin vermelidir. Bu bağlamda, bu makamlar, cezai yaptırımların uygulanmasının genellikle bu özgürlüğe ciddi bir müdahale teşkil ettiği göz önünde bulundurularak, özellikle şüphelinin ifade özgürlüğü hakkını dikkatle değerlendirmelidir. Yetkili mahkemeler, nefret söylemi suçlarından hüküm giyen kişilere cezai yaptırım uygularken, orantılılık ilkesine titizlikle riayet etmelidir."

2. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin Üye Devletlere Yönelik Cinsel Yönelim veya Cinsiyet Kimliği Temelinde Ayrımcılıkla Mücadele Tedbirlerine İlişkin Rec(2010)5 sayılı Tavsiye Kararı

32. Bakanlar Komitesi tarafından 31 Mart 2010 tarihinde kabul edilen Tavsiye Kararı'nın ilgili bölümleri *Oganezova*'da özetlenmiştir v. *Ermenistan* (no. 71367/12 ve 72961/12, § 59, 17 Mayıs 2022).

B. Irkçılık ve Hoşgörüsüzlüğe Karşı Avrupa Komisyonu (ECRI)

Ermenistan Hakkında ECRI Raporu

33. ECRI tarafından 4 Ekim 2016 tarihinde yayınlanan Ermenistan raporunun ilgili bölümleri aşağıdaki gibidir (dipnotlar çıkarılmıştır):

"ECRI şiddet eylemlerine yol açan nefret söylemlerinde bir artış olduğunu kaydetmektedir. Bunun başlıca hedefleri LGBT toplumu üyeleri ve geleneksel olmayan dini gruplardır. Irkçı ve homo/transfobik suçların yüksek düzeyde eksik rapor edildiği ve nefret suçu veya ayrımcılıkla ilgili ceza, medeni ve idari hukuk hükümlerinin etkinliğinin mevzuattaki eksiklikler nedeniyle ciddi şekilde engellendiği göz önüne alındığında bu durum daha da endişe vericidir. Buna ek olarak, siyasi söylem sıklıkla bu hassas grupları damgalayan ifadeler içermekte ve bu da toplumdaki ırkçı ve hoşgörüsüz tutumların önemsizleştirilmesine yardımcı olmaktadır.

Ceza Hukuku

...

2. ECRI, Ceza Kanununun 226. Maddesinin, cezai suç olarak sınıflandırılan ırkçı eylemlerin mağdurlarının özellikleri olarak sadece milliyet, ırk ve dine atıfta bulunduğu dikkat çeker (bundan böyle 'yasaklanmış nedenler' olarak anılacaktır) ... Bu yasaklanmış gerekçeler listesi ... cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğine atıfta bulunmamaktadır ...

...

Medeni hukuk ve idare hukuku

...

12. Ermeni yetkililer ... ayrımcılık karşıtı bir yasaya duyulan ihtiyacı kabul etmişlerdir ...

17. ECRI bir kez daha Ermeni yetkililere yaşamın tüm kilit alanlarında ayrımcılığa karşı - ECRI'nin ilgi alanına giren konuları da kapsamı gereken - kapsamlı bir medeni ve idari mevzuat kabul etmelerini tavsiye etmektedir ...

Ceza Kanunu'nda homo/transfobik söylemin ele alınması

...

26. ECRI, Ceza Kanununun 226. Maddesinde yasaklanan gerekçelere cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğinin de açıkça eklenmesini tavsiye etmektedir...

Siyasi söylemde nefret söylemi

29. ECRI, özellikle siyasi liderler tarafından LGBT topluluğuna mensup kişilere karşı ifadelerin endişe verici düzeyde olduğuna dikkat çekmektedir ...

30. Mayıs 2014'te bir Ermeni gazetesinde yayınlanan eşcinsel karşıtı bir yazının ardından kara listede yer alan bir iktidar partisi milletvekili [H.B.] makaleyi açıkça destekledi; ayrıca ilgili mahkeme işlemlerinde gazete için tanık olarak yer aldı ...

37. Homo/transfobik nefret söylemine ilişkin olarak, [a] özellikle endişe verici bir vaka Medyadaki LGBT karşıtı nefret söylemine daha önce değinilmişti [yukarıda]: 2014 yılında 'Iravunk' adlı bir Ermeni gazetesi, doğrudan ayrımcılığa ve hoşgörüsüzlüğe teşvik eden eşcinsel karşıtı bir kara liste yayınladı ...

40. ECRI nefret söylemini özellikle endişe verici bulmaktadır, çünkü ... LGBT topluluğuna mensup kişilere yönelik çeşitli şiddet olaylarının da gösterdiği gibi, gerçek şiddete giden süreçte bir ilk adımdır ...

90. ... Yerel bir STK tarafından 2012 yılında yapılan bir ankete göre, Ermenistan nüfusunun %72'si devletin 'eşcinsellere karşı mücadele' için önlemler alması gerektiğine inanmaktadır. Aynı yıl yayınlanan bir anket kişilerin %94'ünün eşcinsel olduğunu ortaya koymuştur.

Ermenistan'da görüşülen kişiler eşcinsel bir komşu istememektedir. STK'lar 'toplumun ya eşcinselliğin tedavi edilmesi gereken bir hastalık olduğuna inandığını ya da insanların geleneksel ahlak ve aile anlayışlarından farklı bir şeyi kabul etmek istemediklerini' bildirmektedir. Sonuç olarak, Ermenistan'da LGBT bireyler 'var, ancak pek çoğu açıkta değil. Saklanıyorlar, ancak genel tutum olumsuz değil; sadece böyle doğdukları için talihsiz olan hasta insanlar olarak görülüyorlar'.

Mevzuat

91. Ermenistan Anayasasının 14.1 Maddesinde genel bir eşitlik hükmü yer almakta ve diğer hususların yanı sıra cinsiyet ve 'diğer kişisel veya sosyal koşullar' nedeniyle ayrımcılık yapılmasını yasaklamaktadır Ancak ECRI'nin anladığı kadarıyla nefret söylemi davası genel ayrımcılık karşıtı standartlar uygulanmamıştır ve yetkililer ECRI'ye bu konudaki ilgili içtihat hukuku referanslarını vermemişlerdir. Ayrıca, ispat yükümlülüğü mağdura ait olduğundan ve Ermeni hukukunda ne ayrımcılığın yasal bir tanımı ne de ayrımcılık şikayetlerini soruşturmak için yeterli bir mekanizma bulunduğundan, cinsel yönelim veya cinsiyet kimliği temelinde ayrımcılık vakalarını kanıtlamak zor olmaya devam etmektedir ...

99. ECRI'nin analizi, Ermeni yetkililerin cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği temelinde olanlar da dahil olmak üzere ayrımcılığa karşı koruma sağlayacak kapsamlı bir mevzuat kabul etmeleri ve bu alandaki şikâyetlerin ele alınması için etkili mekanizmalar ve prosedürler oluşturmalarının acil bir ihtiyaç olduğunu göstermektedir ..."

HUKUK

I. SÖZLEŞME'NİN 14. MADDESİ İLE BAĞLANTILI OLARAK 8. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

34. Başvuranlar, 17 Mayıs 2014 tarihli makalenin ve takip eden makalelerin taciz ve nefret söylemi içerdiğinden ve özel hayatlarına müdahale ettiğinden, Devletin ise bu konuda koruma sağlamayarak Sözleşme'nin 3. ve 8. maddelerini ihlal ettiğinden şikâyetçi olmuşlardır. Devlet ayrıca, 3. ve 8. maddelerle bağlantılı olarak Sözleşme'nin 14. maddesini ihlal ederek, LGBT ile ilgili aktivizmleri ve algılanan cinsel yönelimleri temelinde önyargılı istismar ve ayrımcılığa teşvik de dahil olmak üzere, yazarın ayrımcı saiklerini kabul etmemiş ve bunlara karşı koruma sağlamamıştır.

35. Mahkeme, başlangıçta, başvuranların, nefret ve ayrımcılık içerdiği iddia edilen gazete yazılarıyla ilgili olarak Sözleşme'nin hem 3. hem de 8. maddelerine dayandıklarını belirtmektedir. Mahkeme, bir davanın olaylarına hukuken verilecek nitelendirmenin efendisi olarak, taraflarca yapılan nitelendirmeyle bağlı olmadığını yineler. Mevcut davada, bu davanın özel koşullarını ve benzer davalarda benimsediği yaklaşımı göz önünde bulundurarak (bkz. örneğin, *R.B. / Macaristan*, no. 64602/12, §§ 39-52 ve §§ 78-79, 12 Nisan 2016, ve *Association ACCEPT ve Diğerleri v. Romanya*, no. 19237/16, §§ 52-57, 1 Haziran 2021, burada önyargılı muameleye ilişkin şikâyetler yalnızca Sözleşme'nin 8. maddesi kapsamında incelenmiştir; ve bunun aksine, *Identoba ve Diğerleri Gürcistan*, no. 73235/12, §§ 68-71, 12 Mayıs 2015; *M.C. ve A.C. / Romanya*, no. 12060/12, §§ 116-19, 12 Nisan 2016; ve *Oganezova / Ermenistan*, no. *Ermenistan*, no. 71367/12 ve 72961/12, §§ 88-97, 17 Mayıs 2022, burada hem 3. hem de 8. maddeler ele alınmıştır), başvuranların şikâyetlerinin yalnızca Sözleşme'nin 8. maddesi kapsamında incelenmesi gerektiği kanaatindedir (bkz. *mutatis mutandis*, *Kaboğlu Oran/Türkiye*, no. 1759/08 ve 2 diğerleri, §§ 50-51, 30 Ekim 2018). Bu nedenle, başvuranların davasını Sözleşme'nin ilgili kısımları aşağıdaki gibi olan 8. ve 14. maddeleri kapsamında inceleyecektir:

Madde 8

"1. Herkes özel hayatına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir.

2. Bu hakkın kullanılmasına, yasalara uygun olan ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu emniyeti veya ülkenin ekonomik refahı için gerekli olan haller dışında, bir kamu makamının müdahalesi söz konusu olamaz.

düzensizliğin veya suçun önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için."

Madde 14

"[Sözleşme'de] belirtilen hak ve özgürlüklerden yararlanma, ... statü gibi herhangi bir nedenle ayrımcılık yapılmaksızın güvence altına alınacaktır. [güvence altına alınacaktır."

A. Tarafların sunumları

1. Başvuru sahipleri

36. Başvuranlar, gazetenin 17 Mayıs 2014 tarihli makaleyi yayınlamasının (bkz. yukarıdaki 8. paragraf), Sözleşme'nin 8. maddesi kapsamında güvence altına alınan haklarına hukuka aykırı bir müdahale teşkil ettiğini ileri sürmüşlerdir. Ayrıca, yerel mahkemelerin gazeteyi veya genel yayın yönetmenini kınamaması, Devletin kendilerini 8. maddeye aykırı muameleden koruma yönündeki pozitif yükümlülüğünün ihlalini teşkil etmiştir. Bu kişiler, LGBT topluluğunu destekleyen ve/veya bu topluluğa mensup olan insan hakları savunucuları ve aktivistlerdir. Makale onları haysiyetlerinden mahrum bırakmış, onurlarını, sosyal ve mesleki itibarlarını zedelemiş ve hayatlarını yaşama kabiliyetleri üzerinde zararlı bir etkiye sahip olmuş, psikolojik zarar görmelerine neden olmuş ve ahlaki bütünlüklerini ihlal etmiştir. Devletin onları ayrımcı homofobik ifadelerden koruyamaması ve cinsel yönelim temelinde ayrımcılığı ve nefreti kışkırtmayı yasaklayan etkili bir mevzuatı yürürlüğe koymaması da dahil olmak üzere onlara tazminat sağlayamaması, Sözleşme'nin 14. Maddesinin ihlali anlamına gelmektedir. Okuyucular, LGBT topluluğu ile olan ilişkileri ve/veya algılanan cinsel yönelimleri temelinde kendilerine karşı ayrımcılık yapılması için açıkça kışkırtılmışlardır. Bu nedenle makale iftira ve hakaretin ötesine geçmiş ve nefret söylemi oluşturmuştur. Makale, bu kişilerin topluma özgürce katılmalarını ve cinsel yönelimleri de dahil olmak üzere kişisel kimliklerini ortaya koyma özgürlüklerini etkili bir şekilde reddetmeyi amaçlamıştır. Başvuranlar, *Identoba ve Diğerleri* (yukarıda anılan) ve *Nachova ve Diğerleri / Bulgaristan* ([GC], no. 43577/98 ve 43579/98, AİHM 2005-VII) davalarına dayanarak, Devlet'in Sözleşme'nin 8. ve 14. maddeleri uyarınca bireyleri özel aktörlerin nefret söyleminden ve ayrımcılığından korumak ve şiddet içeren bir saldırının ayrımcı nedenlerini ortaya çıkarmak ve cezalandırmak gibi pozitif bir yükümlülüğü olduğunu ve mevcut davada bunu yapmadığını ileri sürmüşlerdir.

37. Her şeyden önce, Devlet onları nefret söylemi ve ayrımcılıktan korumak için tasarlanmış yeterli bir yasal çerçeve oluşturmamıştı. Özellikle cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği temelinde ulusal mahkemelerde nefret söylemi ve/veya ayrımcılık bulunabilecekleri ve gazeteyi bu eylemlerden sorumlu tutabilecekleri yasal mekanizmalar bulunmamaktaydı. Ayrımcılığın anayasal olarak yasaklanması ve diğer mevzuattaki ayrımcılık karşıtı hükümlerin beyan niteliğinde olması, ayrımcılığın

herhangi bir başvuru sahibinin böyle bir talepte bulunması neredeyse imkansızdı. Nefret söyleminin veya ayrımcılığa teşvikin yasal olarak kabul edilmiş bir tanımı yoktu. Dahası, nefrete tahrike karşı mevcut yasal güvenceler, bir kişinin cinsel yönelimini ve/veya cinsiyet kimliğini içerecek şekilde yorumlanmamıştı. Bu nedenle, şeref ve haysiyete verilen zararlar ilgili yerel hükümlere dayanarak hukuk davası açmaktan başka seçenekleri yoktu.

38. Nefret söylemi ve maruz kaldıkları ayrımcılık gibi temel konular da dahil olmak üzere, hukuk davalarında ortaya konan meseleler yerel mahkemeler tarafından gerekli şekilde dikkate alınmamıştır. Başvuruculara yönelik hakaretler ve ayrımcılığa teşvik de dahil olmak üzere, başvuru tarafından kullanılan ayrımcı ve açıkça homofobik dile rağmen, yerel mahkemeler başvuru sahiplerinin ayrımcılık ve nefrete teşvik iddialarını görmezden gelmiş ve başvuru sahiplerinin kendilerini hedef alan ayrımcı ve homofobik saiklerini ve kullandığı saldırgan dili kabul etmemiştir. Başvuranlar, bu tür bir nefret söyleminin Sözleşme'nin 10. maddesi kapsamında korunmadığını ve Sözleşme'nin 17. maddesi anlamında bir hak ihlali olduğunu ileri sürmüşlerdir. Dolayısıyla, yerel mahkemelerin gazetenin ayrımcı tutumunu kabul etmeleri ve söylemi 10. maddenin kapsamı dışında bırakmaları gerekirdi. Bunun yerine, gazete makalelerinde yer alan ciddi ve önyargılı iddiaları ve bunların başvuranlar üzerindeki etkisini tamamen küçümsemişler ve 10. maddenin güvencelerini hoşgörü ve ayrımcılık yapmama gibi temel Sözleşme değerlerine aykırı bir şekilde yorumlayarak ve 10. madde korumasını nefret söylemine genişleterek 17. maddeyi ihlal etmişlerdir.

39. Alternatif olarak, başvuranlar, yerel mahkemelerin, kendilerinin 8. madde kapsamındaki hakları ile başvuranın 10. madde kapsamındaki haklarını Sözleşme'ye uygun bir şekilde dengelemediğini ileri sürmüşlerdir. Sunulan tek gerekçe, Sözleşme'nin 10. maddesindeki güvencelerle ilgiliydi ve çatışan menfaatlerin adil bir şekilde dengelenmesi için gerekli olan tüm temel koşullar incelenmemiştir. Özellikle, yerel mahkemeler (a) sözde genel kamu yararını tespit edememiş ve başvuranların devam eden bir ayrımcılık kampanyasına ilişkin öne sürdükleri kanıtları dikkate almamış; (b) makalenin yayınlanmasının, "Millet ve Devlet düşmanı" etiketinin etkisi de dahil olmak üzere, başvuranların özel hayatları üzerindeki sonuçlarını değerlendirememiş; (c) makalenin şeklini ve internette yayınlanmış olmasını, birden fazla platformda paylaşılmasına ve çevrimiçi olarak kalmaya devam etmesine olanak sağlamasını ve ayrıca kişisel bilgilerini kalıcı olarak erişilebilir bırakmasını dikkate almamıştır; (d) başvuranların "kara listeye alınmış" kişiler olarak temel özelliklerinin, ayrımcılık ve nefretin açık bir göstergesi olan LGBT topluluğu ile ilişkileri ve/veya LGBT topluluğuna destekleri olduğunu dikkate almak; ve (e) gazetenin, kamu bekçiliği rolünü yerine getirmek bir yana, demokrasinin dayandığı eşitlik ve ayrımcılık yapmama ilkelerinin altını oyduğunu ve başvuranları susturmaya çalıştığını kabul etmek. Mahkemelerin şikayetlerini gerektiği gibi ele almaması, başvuranların

Yazar tarafından kullanılan etiketlerin meşrulaştırılması ve gazetenin ayrımcı davranışının haklı gösterilmesi.

40. Son olarak, başvuranlar, gazete makalelerinin özel hayatları üzerinde olumsuz bir etkisi olduğunu iddia etmişlerdir. İddiaya göre bu etki, diğer hususların yanı sıra (a) dört başvuru sahibinin internet üzerinden nefret ve tehdit içerikli mesajların yanı sıra gerçek hayatta alay, tecrit, zorbalık ve hakarete maruz kalması; (b) bir başvuru sahibinin çevresi tarafından eşcinsel olarak etiketlenmesi ve bunun sonucunda dışlanması; (c) tanıdıkların, sınıf arkadaşlarının ve iş arkadaşlarının iki başvuru sahibiyle irtibatı ; (d) bir başvuru sahibinin iş teklifinin sebepsiz yere iptal edilmesi; (e) bir başvuru sahibinin mevcut iş sözleşmesinin feshedilmesi; (f) bir başvuru sahibinin aile üyeleri tarafından dönüşüm terapisine katılmaya zorlanması; (g) bir başvuru sahibinin aktivist olarak çalıştığı işinden ayrılması için ailesi tarafından baskı görmesi; ve (h) aile üyelerinin kendilerinin çevrimiçi istismara maruz kalması.

2. Hükümet

41. Hükümet, Sözleşme'nin 17. maddesinin davaya uygulanamayacağını, zira Sözleşme'nin iki hakkı, yani başvuranların 8. madde kapsamında LGBT aktivistleri olarak özel hayatlarına saygı gösterilmesi hakkı ile 10. madde kapsamında makalenin yazarının ifade özgürlüğü arasında adil bir denge kurulması gerektiğini ileri sürmüştür. Yerel mahkemeler kararlarını, rencide eden, şok eden veya rahatsız eden fikirlerin de 10. madde kapsamında korunduğu yönündeki Mahkeme içtihadına dayandırmışlardır. Söz konusu makale, yazarın eşcinsel hakları lobicileri hakkındaki görüşlerini içermekteydi. Yazara göre, bu lobiciler ülkede kendi oyun kurallarını agresif bir şekilde yerleştirmeye çalışıyorlardı ve niyetleri sapkınlığı norm haline getirme çabalarına karşı çıkmaya cesaret eden herkesi sindirmektir. Yazar ayrıca nüfusun üreme kapasitesi ve askerlik hizmeti için uygun olan neslin "savaşa hazır olma durumu" konusunda da endişe duyuyordu. Konuşmanın bir "hakaret" teşkil edip etmediğini değerlendirirken, mahkemeler usulüne uygun gerekçeli kararlarla - ve takdir marjları dahilinde - başvuranların haklarının ihlal edilmediği sonucuna varmışlardır. Bunu yaparken mahkemeler, başvuranların şeref ve haysiyetlerine ilişkin şikâyetlerini ayrıntılı olarak ele almışlardır. Dolayısıyla 8. madde ihlal edilmemiştir.

42. Hükümet ayrıca, Ermeni yasalarının ayrımcılık ve/veya nefret söylemi konusunu ele almak için herhangi bir hüküm içermediği konusunda başvuranlarla aynı fikirde değildir. Bu bağlamda, Anayasa'nın ayrımcılığı yasaklayan 14.1. maddesine atıfta bulunmuşlar (bkz. yukarıdaki 26. paragraf) ve Anayasa'nın 3. maddesine atıfta bulunarak (bkz. yukarıdaki 25. paragraf), Anayasa'nın 14.1. maddesinin doğrudan uygulanabilir olduğunu ve yasalara dahil edilmesinin gereksiz olduğunu savunmuşlardır. Ayrıca, başvuranların iddia ettiği gibi, nefret söylemi ve ayrımcılığa karşı koruma için özel yasal ve usuli mekanizmalar oluşturmaya gerek yoktu, çünkü medeni hukukta

davalarında, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 4. maddesi uyarınca (bkz. yukarıdaki 29. paragraf), hukuki kıyas ilkesinin uygulanması mümkündür. yerel kararlarında ayrımcılık karşıtı yasaların iddia edilen eksikliği hakkında hiçbir şey yoktu. Öte yandan mahkemeler, başvuruların ayrımcılığa maruz kaldıklarını kanıtlayamadıklarını defalarca belirtmişlerdir. Dolayısıyla, yerel mahkemeler önünde Sözleşme'nin 14. maddesinin ihlal edildiğini iddia eden başvurular, bu hüküm kapsamında korunan haklarının nasıl ihlal edildiğini gösterememiş ve kendilerini sadece ilgili hükümlere atıfta bulunmakla sınırlanmışlardır. Hukuk davalarında, şeref ve haysiyetlerinin de dahil olmak üzere, yalnızca hakaret konusunu, yani yalnızca Sözleşme'nin 8. maddesi kapsamına giren sorunları gündeme getirmişler, ancak Sözleşme'nin 14. maddesi kapsamında konuyu sunmamışlardır. Bu bağlamda, Hükümet ayrıca, Temyiz Hukuk Mahkemesi'nin ayrımcılık konusunu ele almadığına atıfta bulunarak, kararında, başvuruların ifadelerinden, itiraz edilen makaleyi hakaret olarak gördükleri sonucunun çıktığını ve sonuç olarak davanın mahkeme tarafından "hakaret" kapsamında inceleneceğini belirtmiştir. Temyiz Mahkemesi ayrıca, başvuruların, bir işin reddedilmesi, işten çıkarılma veya başka bir ayrımcı eylem gibi ayrımcılığa maruz kaldıklarına dair herhangi bir kanıt sunamadıklarını kaydetmiş ve ayrımcılık iddialarını dayanaksız olarak reddetmiştir (bkz. yukarıdaki 20. paragraf). Başvurular ayrımcılık konusunu uygun bir şekilde gündeme getirmiş olsalardı, yerel mahkemeler bu konuyu Anayasa'nın doğrudan uygulanması ve gerekirse usule ilişkin bir kıyaslama yaparak inceleyebilirlerdi. Ancak bunu yapmamışlar ve dolayısıyla iç hukuk yollarını tüketmemişlerdir.

43. Hükümet ayrıca, alternatif olarak, - başvuruların iddia gibi - ayrımcılığa itiraz etmeleri ve yetkililere özellikle nefret söylemi/ayrımcılık şikayetinde bulunmaları için etkili bir yasal çerçeve bulunmadığını varsayarak, etkisiz bir hukuk yolundan yararlanmak yerine altı ay içinde Mahkeme'ye başvurmaları gerektiğini iddia etmiştir. Ancak, Sözleşme'nin 14. maddesi kapsamındaki taleplerine ilişkin olarak başarı şansı bulunmayan bu hukuk yolundan yararlanmayı tercih etmişlerdir. Bu nedenle, altı aylık süre sınırı, başvuruların yerel mahkemeler önünde iddialarını dile getirdikleri tarihten, yani 16 Haziran 2014 tarihinden itibaren hesaplanmalıdır (bkz. yukarıdaki 12. paragraf).

3. Başvuruların cevabı

44. başvurucuları , Hükümet'in iç yollarının tüketilmediği itirazına verdikleri cevapta (bkz. yukarıdaki 42. paragraf), mevcut tüm iç hukuk yollarını tükettiklerini ve Sözleşme'14. maddesi kapsamındaki ayrımcılık şikayetleri de dahil olmak üzere tüm şikayetlerini yerel mahkemeler önünde dile getirdiklerini belirtmişlerdir. İlk olarak, anayasal hükümlerin doğrudan uygulanabilir olduğunu ve ayrımcılığa karşı etkili koruma sağladığını iddia ederken,

Hükümet, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğine dayalı ayrımcılık ve/veya nefret söyleminin Ermenistan mahkemeleri önünde başarılı bir şekilde gündeme getirildiği ve telafi sağlandığı herhangi bir yerel uygulama örneği ile bunu desteklememiştir. Dolayısıyla Hükümet'argümanları teorikti ve uygulamada ayrımcılık veya nefret söylemi için erişilebilir ve etkili bir hukuk yolunun varlığını gösteremiyordu. Dahası, açıkça ayrımcılık yasağına ilişkin anayasal hükümlere dayanmışlardı, ancak yerel mahkemeler bu hükümlerin beyan niteliği ve ayrımcılık karşıtı özel yasaların bulunmaması nedeniyle bunları uygulamakta başarısız olmuşlardı. İkinci olarak, nefret söylemi, ayrımcılık veya ayrımcılığa teşvik gibi kavramların yasal olarak kabul edilmiş bir tanımı bulunmaktaydı ve bu da yerel kararları etkilemekteydi. Mahkemeler, bu kavramlardan ne anladıklarını ve bu eylemleri tespit etmek için taraflarca kanıtlanması gereken koşulları tanımlamakta başarısız olmuşlardır. Bu nedenle, Temyiz Hukuk Mahkemesi ayrımcılığın kanıtlanması için iş kaybının kanıtlanmasını istemişti, oysa onlarınki bir istihdam davası değil, kendilerini olumsuz etkileyen ayrımcılık ve nefrete teşvik iddiasıydı. Yerel mahkemeler açıkça bu iddiaları dava sürecinde ele alamamış ya da almak istememişti. Son olarak, Hükümet'in hukuki kıyas ilkesinin uygulanmasına ilişkin argümanına gelince, hukuk usulü kurallarına göre bu ilke sadece kanunun maddi hükümlerine uygulanabilir, usule ilişkin hükümlerine uygulanamaz; oysa ayrımcılık karşıtı özel bir mevzuatın bulunmamasına ilişkin şikayetleri sadece maddi hükümlerle değil, aynı zamanda usule ilişkin ve kurumsal mekanizmaların eksikliğiyle de ilgilidir. Her halükarda Hükümet, mevcut davada hangi kanunların kıyasen uygulanması gerektiğini ve başvuruların bunu nasıl başaracaklarını belirtmemiştir.

45. Hükümetin altı aylık süre sınırlamasına uyulmadığı iddiasına ilişkin itirazıyla ilgili olarak (bkz. yukarıdaki 43. paragraf), başvurular, etkinliği şüpheli olsa bile, bir yolunu tüketmeye çalıştıkları için suçlanmamaları gerektiğini belirtmişlerdir. Yerel mahkemeler, belirli bir dava hakkında karar verirken, ayrımcılık yasağına ilişkin yukarıda belirtilen anayasal hükümleri uygulayabilirdi ve uygulamalıydı. Dolayısıyla, başvurular, nefret dolu ifadelerin ve ayrımcılık çağrılarının onurlarına saldırı ve itibarlarına hakaret teşkil ettiği temelinde makalenin içeriğine itiraz etmek için Ermeni hukukundaki mevcut tek yasal mekanizmayı kullanmışlardır. Bu talepleri yerine getirilmiş olsaydı, davalıları nefret dolu içeriklerini yayınlamaya devam etmekten caydırabilirdi.

4. Üçüncü taraf müdahiller

(a) MADDE 19

46. ARTICLE 19, "nefret söyleminin" uluslararası insan hakları hukuku kapsamında bir tanımı bulunmamakla birlikte, korunan bir özelliğe dayalı olarak bir bireye veya gruba yönelik nefret ifadesinin, yine de, uluslararası insan hakları hukukunun Devletlerden beklediği tepkiye göre üç kategoriye ayrılabilirliğini ileri sürmüştür: (a) Devletlerin hem uluslararası ceza hukuku hem de Madde 20 kapsamında cezai, hukuki ve idari tedbirler yoluyla yasaklaması *gereken* ağır "nefret söylemi" biçimleri

§ Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin ("MSHUS") 2. maddesi uyarınca, düşmanlığa, ayrımcılığa veya şiddete teşvik teşkil eden ayrımcı nefretin savunulması ("kışkırtma"); (b) Devletlerin yasaklayabileceği, ayrımcı veya önyargı saikli tehdit, taciz veya saldırı gibi, ancak tahrik içermeyen ("taciz") diğer "nefret söylemi" biçimleri; ve (c) yasal olan ancak yine de hoşgörüsüzlük ve ayrımcılık açısından endişe uyandıran ve kısıtlamadan korunurken Devlet tarafından eleştirel bir tepkiyi hak eden "nefret söylemi". "Nefret söylemi"nin en ağır biçimi olan kışkırtma ile ilgili olarak Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi, Devletlerin bu tür ifadeleri yasaklaması gerekirken, bu sınırlamaların yine de ifade özgürlüğü hakkını güvence altına alan MSHS'nin 19. Maddesinde belirtilen katı koşulları karşılaması gerektiğini vurgulamıştı.

47. ARTICLE 19, bu alandaki uzmanların, ifade özgürlüğünün kısıtlanmasının nefrete teşvik anlamına geldiğine ilişkin eşğin belirlenmesinin nasıl yapılacağı konusunda bilgilendirici bir rehberlik sağladığını belirtmiş ve bu incelemenin taciz vakalarının incelenmesinden farklı olduğunu eklemiştir. Özellikle, tahrik, konuşmacının hedef alınan bireylere karşı ayrımcılık veya şiddet eylemlerine neden olma konusundaki özel niyetinin yanı sıra bu zararın meydana gelme olasılığı ve yakınlığına odaklanmaktadır. Bu inceleme, (a) ifadenin bağlamı; (b) konuşmacının konumu ve dinleyicileri üzerindeki otoritesi veya etkisi; (c) nefret savunuculuğu yapma ve korunan bir grubu hedef alma niyetinin varlığı; (d) ifadenin içeriği ve kullanılan belirli kelimeler; (e) kullanılan araçlar ve sıklığı veya hacmi de dahil olmak üzere ifadenin kapsamı ve büyüklüğü ve (f) yakınlığı da dahil olmak üzere zararın meydana gelme olasılığı gibi faktörlerin dikkate alınmasını gerektirmiştir.

48. Son olarak, bu tür vakalardaki yaptırımlarla ilgili olarak, Devletin tepkisi orantılı olmalı, ifadeyi kısıtlayıcı tepkiler yalnızca son çare olarak düşünülmeli ve yazılı basın söz konusu olduğunda, etkili özdenetim biçimlerinin desteklenmesini de içerebilecek daha az zorlayıcı araçlar alternatif olarak değerlendirilmelidir. MSHUS'nin 20 § 2 Maddesi Devletlerin kışkırtmayı yasaklamasını ancak suç saymamasını gerektirdiğinden, Devletler buna karşılık vermek için medeni, idari ve diğer tedbirler de dahil olmak üzere çeşitli yasal yollara başvurmalıdır.

Ceza hukuku cezaları, tahrikin en ağır biçimleriyle sınırlı olmalı ve kamu yararına bireysel hakların istenen şekilde korunmasını sağlayacak başka hiçbir aracın bulunmadığı, kesinlikle haklı görülebilecek durumlarda başvurulacak son çare olmalıdır.

(b) Ghent Üniversitesi İnsan Hakları Merkezi

49. Ghent Üniversitesi İnsan Hakları Merkezi, mevcut davanın LGBTIQ+ kişilerin Sözleşme kapsamında nefret söylemine karşı korunmasına ilişkin önemli hukuki soruları gündeme getirdiğini belirtmiştir. Mahkemeyi, homofobik ve transfobik nefret söylemine karşı koruma sağlamak için yeterli bir yasal çerçevenin mevcut olmasını gerektirmek de dahil olmak üzere, Devletleri bu alanda etkili koruma sağlamaya zorlamaya davet ettiler. Bu bağlamda, üçüncü taraf müdahil, Mahkeme'yi böyle bir yasal çerçevenin ceza hukuku yollarından mı oluşması gerektiği yoksa medeni hukuk yollarının yeterli olup olmadığı sorusu üzerinde düşünmeye davet etmiştir. Ayrıca Mahkeme, Devletlerden, LGBTIQ+ bireylerin haklarının korunması ve geliştirilmesi için çaba gösterenler de dâhil olmak üzere, insan hakları savunucularına güçlü bir koruma sağlamalarını talep etmelidir. Özellikle mevcut dava bağlamında, bu tür bir koruma, LGBTIQ+ bireylere *karşı* hoşgörü kültürünü teşvik etme yönündeki daha geniş pozitif yükümlülükle .

(c) ILGA-Avrupa ve TGEU

50. ILGA-Europe ve TGEU ortaklaşa olarak, Sözleşmeciler Devletlerin cinsel yönelim veya cinsiyet kimliği temelinde nefret söylemine karşı koruma sağlama konusunda Sözleşme kapsamında pozitif bir yükümlülüğü olduğunu ileri sürmüştür. Müdahillerin görüşüne göre, homofobik nefret söylemi mağdurlarının sivil ayrımcılık iddialarını mahkemelere taşımalarına olanak tanıyan yasal tedbirler, bu tür etkili bir korumanın sağlanması için önemli adımlardır. Pek çok Sözleşmeciler Devlet, homofobik söylemi suç haline getirmek ve/veya buna karşı hukuk davası açma hakkı tanımak için olumlu adımlar atmıştı. Cezai sorumlulukla ilgili olarak, çok sayıda Sözleşmeciler Devlet cinsel yönelim ve bazı durumlarda cinsiyet kimliği temelinde nefret, şiddet veya ayrımcılığı teşvik etmeyi açıkça suç haline getirmiştir. Bunlar arasında Avusturya, Belçika, Estonya, Fransa, İrlanda, Yunanistan, İngiltere ve Galler, İspanya, Hırvatistan, Danimarka, Finlandiya, Malta, İzlanda ve Hollanda yer almaktadır. Çek Cumhuriyeti, Almanya, İtalya ve Polonya gibi LGBT bireylere yönelik nefret söyleminin açıkça cezai bir suç olarak tanımlanmadığı bazı Devletlerde, homofobik veya transfobik ifadelerden korunmak için bazen genel ifadeli suçlar kullanılmıştır. Çek Cumhuriyeti, Bulgaristan, Macaristan, İngiltere ve Galler, Almanya, İtalya ve Polonya gibi bazı ülkeler, cinsel yönelim temelinde nefret söylemi için açıkça medeni hukuk yolları oluşturmuştur.

51. Ermeni mevzuatı homofobik veya transfobik ifadelerle karşı herhangi bir koruma sağlamamıştır. Uygulamada, Ermenistan'daki LGBT bireyler ve bağlı kuruluşlarının nefret/ayırıcı söylemlere karşı tazminat talep etmeleri engellenmiş ve sadece yeterli bir yasal çerçevenin olmaması nedeniyle değil, aynı zamanda LGBT topluluğuna karşı düşmanca tutumlar nedeniyle de eşitlikten yararlanmak için sürekli mücadele etmişlerdir. Sosyal, kültürel, siyasi ve diğer altta yatan faktörler ile yasal boşlukların bir araya gelmesi, Ermenistan'da yaşayan LGBT bireylerin durumunun daha da kötüleşmesine katkıda bulunmuş ve adalete düzgün bir şekilde veya güvenli bir ortamda yaşamalarını engellemiştir.

B. Mahkeme'nin değerlendirmesi

1. Kabul Edilebilirlik

(a) Uyumluluk *ratione personae*

52. Mahkeme, başlangıçta, başvuranların Sözleşme'nin 8. maddesi uyarınca, 17 Mayıs 2014 tarihli makalenin yayınlanmasının ve Devlet'in koruma sağlamamasının özel hayata saygı haklarına hukuka aykırı bir şekilde müdahale ettiğinden şikâyetçi olduklarını belirtmektedir. Mahkeme, bunların iki farklı mesele olduğunu düşünmektedir; zira birincisi ulusal makamların başvuranların özel hayatına doğrudan müdahalesi anlamına gelirken, ikincisi Devlet'in 8. madde kapsamındaki pozitif yükümlülüğüyle ilgilidir. İlkine ilişkin olarak, Mahkeme, söz konusu gazete makalesinin Ermenistan Devleti'ne atfedilebileceğini düşünmek için hiçbir dayanak bulamamıştır. Gazete özel bir kuruluştur ve yayın kurulu başkanı H.B. aynı zamanda iktidar partisinin milletvekiliydi (bkz. yukarıdaki 10. paragraf), ancak gazetenin yayın kurulu başkanı sıfatıyla Devleti temsil ettiğini iddia etmek için yeterli gerekçe yoktur. Devletin gazetede yayınlanan içerikten ve ifade edilen görüşlerden sorumlu olduğunu gösteren başka bir kanıt da bulunmamaktadır. *Bu* nedenle, başvuranların makalenin yayınlanmasından şikâyetçi oldukları anlaşıldığı ölçüde, *bu* konudaki şikâyetleri Sözleşme hükümleriyle *ratione personae* bağdaşmadığından kabul edilemez ilan edilmelidir (bkz. *mutatis mutandis*, *Budinova ve Chaprazov/Bulgaristan*, no. 12567/13, § 41, 16 Şubat 2021). *Bu* nedenle Mahkeme, yalnızca başvuranların, özel hayatlarını üçüncü bir tarafın, bu durumda gazetenin, iddia müdahalesine karşı koruyarak Devletin Sözleşme'nin 8. maddesi kapsamındaki pozitif yükümlülüklerini yerine getirmediği iddiasına ilişkin şikâyetlerini ele alacaktır; her halükarda, mevcut başvuruda ortaya atılan ana soru budur (karşılaştırınız *Aksu / Türkiye* [BD], no. 4149/04 ve 41029/04, § 61, AİHM 2012).

(a) Sözleşme'nin 8. ve 14. Maddelerinin Uygulanabilirliği

53. Mahkeme, "özel hayat" kavramının kapsamlı bir tanıma elverişli olmayan geniş bir terim olduğunu yineler. Bir kişinin fiziksel ve psikolojik bütünlüğünü kapsar ve bu nedenle bir kişinin fiziksel ve sosyal kimliğinin birçok yönünü kucaklayabilir (bkz. *Denisov / Ukrayna* [BD], no. 76639/11, § 95, 25 Eylül 2018, ve *Beizaras ve Levickas v. Litvanya*, no. 41288/15, § 109, 14 Ocak 2020). Bir kişinin cinsel yönelimi ve cinsel yaşamı gibi unsurlar, 8. Madde tarafından korunan kişisel alana girmektedir (bkz. *Fedotova ve Diğerleri / Rusya* [BD], no. 40792/10 ve 2 diğerleri, § 142, 17 Ocak 2023; *Beizaras ve Levickas*, yukarıda anılan, § 109; ve *ACCEPT ve Diğerleri Derneği*, yukarıda anılan, § 63), tıpkı kişinin itibarı, onuru saygınlığı gibi (bakınız *Medžlis Islamske Zajednice Brčko Diğerleri / Bosna Hersek* [BD], no. 17224/11, § 76, 27 Haziran 2017; *Kaboğlu ve Oran*, yukarıda anılan, § 65, 30 Ekim 2018; ve *Beizaras ve Levickas*, yukarıda anılan, § 117). Özel hayatın belirli alanlarında (örneğin, itibar hakkı gibi), 8. maddenin devreye girebilmesi için, iddia edilen belirli bir ciddiyet seviyesine ulaşması ve kişinin özel hayatına saygı gösterilmesi hakkında kişisel olarak yararlanmasına halel getirecek şekilde işlenmesi gerekmektedir (bkz. *Beizaras ve Levickas*, § 109, ve *ACCEPT ve Diğerleri Derneği*, § 63, her ikisi de yukarıda anılan).

54. Mahkeme, 17 Mayıs 2014 tarihli makalenin (bkz. yukarıdaki 8. paragraf) LGBT bireylere karşı düşmanlıktan kaynaklandığını ve LGBT haklarının geliştirilmesi ve korunması alanındaki aktivizmleri ve homofobiye karşı konuşmaları nedeniyle başvuranlara saldırdığını ve genel olarak halkı başvuranlara karşı zararlı ayrımcı eylemlerde bulunarak özel hayatlarının çeşitli yönlerine tecavüz etmeye açıkça teşvik ettiğini gözlemlemektedir. Mahkeme, bu tür ifadelerin başvuranların psikolojik refahını, onurunu ve itibarını etkilediğinden ve Sözleşme'nin 8. maddesi kapsamında güvence altına alınan haklarına yönelik ciddi saldırılar oluşturduğundan ve açıkça bu hükmün kapsamına girdiğinden şüphe duymamaktadır.

55. Başvuranlar ayrıca, nefret söylemi ve ayrımcılığa maruz kaldıklarını ileri sürerek, kendilerine yönelik saldırıların sadece aktivizmleri nedeniyle değil, aynı zamanda algılanan cinsel yönelimleri ve LGBT topluluğuyla olan ilişkileri nedeniyle de yapıldığını iddia etmişler ve Sözleşme'nin 14. maddesine dayanmışlardır. Mahkeme, başvuranların iddialarını dayanaktan yoksun bulmamaktadır. İlk olarak, makalenin yazarının LGBT topluluğuna yönelik düşmanlıkla motive olduğu ve niyetinin Ermenistan'da bu topluluğa yönelik destek gösterisinin yanı sıra bu topluluğun ve korunmasını sekteye uğratmak olduğu konusunda çok az şüphe bulunmaktadır. İkinci olarak, davadaki bir dizi unsur, yazarın başvuranları yalnızca LGBT aktivistleri olarak değil, aynı zamanda bu topluluğun üyeleri olarak da görmüş olabileceğini göstermektedir. Mahkeme bu bağlamda, aynı yazar tarafından yayınlanan ve başvuranlara saldırmaya devam ettiği bir dizi takip makalesine atıfta bulunmaktadır. Bu makalelerden birinde yazar, başvuranların cinsel kimlikleri ile alay eder gibi görünerek şunları sorgulamıştır

erkek veya kadın *olarak* tanımlanabildiklerini (bkz. yukarıdaki 13. paragraf) ve en azından bir başvuranın durumunda, açıkça eşcinsel olduğunu ima ettiğini (bkz. yukarıdaki 18. paragraf) belirtmiştir. Bu durum, başvurunun güçlü homofobik görüşleri ve LGBT topluluğuna zarar vermeye yönelik bariz niyetleri ile birleştiğinde, Mahkeme'nin, başvuru sahiplerinin yerel mahkemeler önünde, algılanan cinsel yönelimlerinin ve LGBT topluluğuyla yakın ilişkilerinin de kendilerine yönelik saldırılarda rol oynadığına *dair* en azından tartışılabilir bir iddiaya sahip olduklarına inanmasına yol açmaktadır (*Aghdgomelashvili ve Japaridze / Gürcistan*, no. 7224/11 ile karşılaştırınız, § 47, 8 Ekim 2020 ve *Kadın Girişimlerini Destekleme Grubu ve Diğerleri v. Gürcistan*, no. 73204/13 ve 74959/13, § 77, 16 Aralık 2021). Bu nedenle, Sözleşme'nin 14. maddesi kapsamında korunma hakkına sahiptirler ve 8. madde ile birlikte ele alındığında, bu maddenin güvenceleri mevcut davaya uygulanabilir. Mahkeme, başvuruların şikâyetlerinin her iki madde kapsamında eş zamanlı olarak incelenmesinin en uygun yol olduğu kanaatinde (bkz. *mutatis mutandis*, *Identoba ve Diğerleri*, yukarıda anılan, § 92, ve *Oganezova*, yukarıda anılan, § 78).

(b) İç hukuk yollarının tüketilmesi ve altı aylık süre sınırına uyulması

56. Mahkeme ayrıca, Hükümet'in başvurunun tüketilmediği ve altı aylık süre sınırına uyulmadığı bulunduğunu kaydeder (bkz. yukarıdaki 42-43. paragraflar). Ancak Mahkeme, bu itirazların, başvuruların Ermenistan'da kendilerini nefret söylemi ve ayrımcılıktan koruyacak etkili bir yasal çerçeve bulunmadığı yönündeki şikâyetlerinin özünü yakından bağlantılı olduğunu düşünmektedir. Bu nedenle, bu itirazlar esasla birleştirilmelidir.

(c) Sonuç

57. Mahkeme, Devlet'in Sözleşme'nin 8. maddesi kapsamındaki pozitif yükümlülüklerini yerine getirmediği yönündeki şikâyetin, tek başına ve Sözleşme'nin 14. maddesiyle bağlantılı olarak ele alındığında, ne açıkça dayanaktan yoksun olduğunu ne de Sözleşme'nin 35. maddesinde sayılan diğer gerekçelerle kabul edilemez olduğunu kaydeder. Bu nedenle kabul edilebilir ilan edilmelidir.

2. Değerler

(a) Genel ilkeler

58. Mahkeme, 8. maddenin temel amacının bireyi kamu makamlarının keyfi müdahalelerine karşı korumak olmakla birlikte, Devlet'i yalnızca bu tür müdahalelerden kaçınmaya zorlamadığını yineler: bu olumsuz taahhüdün yanı sıra, özel hayata etkili bir şekilde saygı gösterilmesinin doğasında bulunan olumlu yükümlülükler de olabilir. Bu yükümlülükler, bireylerin kendi aralarındaki ilişkiler alanında bile özel hayata saygıyı güvence altına almak üzere tasarlanmış tedbirlerin kabul edilmesini içerebilir. Bu da etkin bir hukuk sisteminin mevcut olduğunu ve bu sistemin özel hayata saygı için işlediğini varsayar.

"özel hayat" kavramına giren hakların korunması, başvuran tarafından kullanılabilir (bkz. *Aksu*, yukarıda anılan, §§ 59 ve 68).

59. Mevcut davada olduğu gibi, başkalarının ifade özgürlüğü hakkını kullanması sonucunda 8. Madde kapsamında korunan hakların ihlal edildiğinin iddia edildiği davalarda, bu hüküm uygulanırken 10. Maddenin gereklilikleri göz önünde bulundurulmalıdır. Dolayısıyla, *bu* tür davalarda Mahkeme'nin, iki madde tarafından güvence altına alınan haklar arasında hiyerarşik bir ilişki bulunmadığını akılda tutarak, başvuranın "özel hayatına saygı" hakkı ile ifade özgürlüğünün korunmasındaki kamu menfaati arasında bir denge kurması gerekecektir (bkz. yukarıda anılan *Aksu*, § 63; yukarıda anılan *Budinova ve Chaprazov*, § 89; ve *Behar Gutman / Bulgaristan*, no. 29335/13, § 100, 16 Şubat 2021). Bu nedenle, benzer davalarda, Mahkeme, ulusal makamların çatışan hakların varlığını ve bunlar arasında adil bir denge sağlama ihtiyacını tespit etmiş olmalarına büyük önem atfetmiştir. Eğer ulusal yargı makamları tarafından kurulan denge, özellikle de söz konusu temel haklardan birinin önemi veya kapsamı gerektiği gibi dikkate alınmadığı için tatmin edici değilse, ulusal mahkemelerin kararlarına tanınan takdir marjı dar olacaktır. Bununla birlikte, değerlendirmenin yerleşik içtihadından kaynaklanan ilkeler ışığında yapılması halinde, Mahkeme'nin kendi görüşünü yerel mahkemelerin görüşünün yerine koyması için güçlü nedenlere ihtiyacı olacak ve sonuç olarak Mahkeme daha geniş bir takdir marjından yararlanacaktır (bkz. *Aksu*, §§ 66-67; *Budinova ve Chaprazov*, § 89; ve *Behar ve Gutman*, § 100, hepsi yukarıda alıntılanmıştır).

60. *Bu* içtihadı göre, kamu yararını ilgilendiren konulardaki ifadeler ilke olarak güçlü bir koruma hakkına sahipken, şiddeti, nefreti, yabancı düşmanlığını veya başka bir hoşgörüsüzlük biçimini teşvik eden veya haklı gösteren ifadeler normalde koruma talep edemez (bkz. yukarıda anılan *Budinova ve Chaprazov*, § 90, ve yukarıda anılan *Behar ve Gutman*, § 101). Dolayısıyla, Mahkeme'nin 17. madde kapsamına girdiğini düşündüğü "nefret söyleminin" en *vahim* biçimleri, 10. maddenin korumasından tamamen hariç tutulmaktadır (bkz. *Lilliendahl / İzlanda* (dec.), no. 29297/18, § 34, 12 Mayıs 2020, ve *Nepomnyashchiy ve Diğerleri / Rusya*, no. 39954/09 ve 3465/17, § 74, 30 Mayıs 2023). "Nefret söyleminin" daha az vahim biçimlerine ilişkin olarak, bunlar 10. maddenin korumasının tamamen dışında kalmasalar da, Sözleşmeciler Devletlerin bunları kısıtlamalarına izin verilmektedir (bkz. yukarıda anılan *Lilliendahl*, § 35, ve anılan *Nepomnyashchiy ve Diğerleri*, § 74). Mahkeme ayrıca medyanın demokratik bir toplumda oynadığı hayati rolü de kabul etmiştir (bkz. *Stoll/İsviçre* [BD], no. 69698/01, § 102, AİHM 2007-V, ve *Pentikäinen/Finlandiya* [BD], no. 11882/10, § 91, AİHM 2015). Aynı zamanda, nefret söylemi veya şiddete teşvik durumlarında gazetecilere ciddi ceza hukuku yaptırımları uygulanmasının bile haklı olabileceğini kabul etmiştir (bkz. *Cumpănă ve Mazăre/Romanya* [BD], no. 33348/96, § 115, AİHM 2004-XI; *Otegi Mondragon/İspanya*, no. 2034/07, § 59, AİHM 2011; *Atamanchuk/Rusya*, no. 4493/11, §§ 67

ve 70, 11 Şubat 2020; *Budinova ve Chaprazov*, yukarıda anılan, § 90; ve *Behar ve Gutman*, yukarıda anılan, § 101).

61. Mahkeme ayrıca, Sözleşme'nin 14. maddesinin Sözleşme'de belirtilen haklardan yararlanmada ayrımcılığa karşı koruma sağladığını yineler. Mahkeme'nin içtihadına göre, ayrımcılık yasağı ilkesi temel niteliktedir ve hukukun üstünlüğü, hoşgörü ve toplumsal barış değerleriyle birlikte Sözleşme'nin temelini oluşturur (bkz.

S.A.S. / Fransa [BD], no. 43835/11, § 149, AİHM 2014 (alıntılar)). İtiraz edilen ifadelerin prima facie ayrımcı niyet taşıdığı durumlarda, Mahkeme'nin analizi, Sözleşme'nin 14. maddesinden görevlerle de renklendirilmelidir - özellikle ayrımcılıkla mücadele etme görevi (bkz. *mutatis mutandis*, *Budinova ve Chaprazov*, § 91; ve *Behar ve Gutman*, § 102, her ikisi de yukarıda anılmıştır), Mahkeme'nin bu hüküm kapsamında korunan "diğer gerekçeler" arasına defalarca dahil ettiği kişinin cinsel yönelimi temelinde de (bkz. *Salgueiro da Silva Mouta*

v. *Portekiz*, no. 33290/96, § 28, AİHM 1999-IX; *Fretté / Fransa*, no. 36515/97, § 32, AİHM 2002-I; ve *ACCEPT ve Diğerleri Derneği*, yukarıda anılan, § 99).

(b) Yukarıdaki ilkelerin mevcut davada uygulanması

(i) *Etkin hukuk sistemi*

62. Mahkeme ilk olarak, "özel hayat" kavramına giren hakların korunması için etkili bir yasal sistemin mevcut olup olmadığını ve işleyip işlemediğini ve başvuranlar için mevcut olup olmadığını inceleyecektir. Başvuranlar, Ermenistan'da kendilerini maruz kaldıkları homofobik nefret söylemi ve ayrımcılıktan koruyacak etkili bir yasal çerçevenin bulunmadığını ileri sürerken, Hükümet, başvuranların ayrımcılık yapmama ilkesini öngören Anayasa'nın 14.1 maddesi uyarınca böyle bir korumadan yararlandıklarını iddia etmiştir (bkz. yukarıdaki 26. paragraf). Ancak Mahkeme, bu anayasal hükmün, ceza hukuku ya da medeni hukuk gibi iç hukukun herhangi bir dalına ya da ayrımcılık karşıtı özel bir yasaya dahil edilmediğini gözlemlemektedir (bkz. yukarıdaki 33. paragraf). Hükümet, Anayasa'nın 14.1 maddesinin yerel mahkemeler tarafından doğrudan uygulanabilir olduğunu ve diğer hukuk dallarına dahil edilmesini gerektirmediğini savunurken (bkz. yukarıdaki 42. paragraf), bunun uygulamada ne anlama geldiğini açıklayamamış veya ilgili içtihatlardan örnekler vererek gösterememiştir. Başvuranların, Anayasa'nın 14.1 maddesi uyarınca yerel mahkemeler önünde dava açmak için hukuki kıyas ilkesine dayanabilecekleri yönündeki argümanları, söz konusu tarihte yürürlükte bile olmayan bir iç hukuk hükmüne, yani Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 4. maddesine (bkz. yukarıdaki 29. paragraf) dayanmaktadır (bkz. yukarıdaki 28. paragraf). Her halükarda, daha önce de belirtildiği gibi, Hükümet daha fazla ayrıntı veya görüşlerini destekleyecek kanıtlar sunmamıştır.

63. Mahkeme, mevcut davada başvuranlar için mevcut olan tek hukuk yolunun Medeni Kanun'un 1087.1 maddesi uyarınca bir hukuk davası olduğunu gözlemlemektedir (bkz. yukarıdaki 27. paragraf). Mahkeme daha önce, ciddi suç teşkil eden eylemlerin bir kişinin fiziksel veya zihinsel bütünlüğüne yönelik olduğu durumlarda, yalnızca etkili ceza hukuku mekanizmalarının yeterli koruma sağlayabileceğine ve caydırıcı bir faktör olarak hizmet edebileceğine karar vermiştir (bkz. diğer makamlar arasında, *Beizaras ve Levickas*, yukarıda anılan, § 111, ve orada anılan davalar). Aynı şekilde, ayrımcı tutumlardan kaynaklanan doğrudan sözlü saldırılar ve fiziksel tehditlerle ilgili olarak ceza hukuku tedbirlerinin gerekli olduğunu kabul etmiştir (ibid.). Bireyin psikolojik bütünlüğüne tecavüz eden eylemler söz konusu olduğunda, yeterli bir yasal çerçeveyi muhafaza etme ve pratikte uygulama yükümlülüğü, her zaman belirli bir eylemi kapsayan bir ceza hukuku hükmünün yürürlüğe konulmasını gerektirmez. Yasal çerçeve, yeterli koruma sağlayabilecek idari veya medeni hukuk yollarından da oluşabilir ve muhtemelen tedbir kararı verilmesi gibi usuli yollarla birleştirilebilir (bkz. *mutatis mutandis*, *Söderman/İsveç* [BD], no. 5786/08, §§ 85 ve 108, AİHM 2013; *Király ve Dömötör / Macaristan*, no. 10851/13, § 61, 17 Ocak 2017; ve son olarak, *Nepomnyashchiy ve Diğerleri*, yukarıda anılan, § 76). Bireylerin kendi aralarındaki ilişkiler alanında Sözleşme'nin 8. maddesine uygunluğu sağlamak için hesaplanan araçların seçimi, ilke olarak Sözleşmeciler Devletlerin takdir yetkisine giren bir konudur. Özel hayata saygıyı sağlamanın farklı yolları vardır ve Devletin yükümlülüğünün niteliği, özel hayatın söz konusu olan özel yönüne bağlı olacaktır (bkz. yukarıda anılan *Söderman*, § 79 ve *Nepomnyashchiy ve Diğerleri*, § 76).

64. Mahkeme, Medeni Kanun'un 1087.1 maddesinin, *diğerlerinin yanı sıra*, kişinin onurunu, haysiyetini veya ticari itibarını zedeleyen saldırgan söylem olarak tanımlanan "hakaret" e karşı koruma sağladığını (bkz. yukarıdaki 27. paragraf) ve bu hükmün, başvuranların özel hayatının bu belirli yönleriyle ilgili olarak etkili bir koruma sağlamaktan aciz olduğunun iddia edilmediğini kaydeder. Özellikle iddia edilen nefret ve ayrımcı söylemle ilgili olarak, Mahkeme, açıkça bu tür durumları ele almak için tasarlanmamış olsa da, 1087.1 maddesinin, yerel mahkemelerin çatışan menfaatler arasında bir dengeleme egzersizi yapmasını ve bunu yaparken, yazarın niyetini incelemesini ve değerlendirmesini gerektirdiğini (bkz. özellikle Yargıtay'ın yukarıdaki 30. paragrafta yer alan içtihadı) ve mevcut davadaki gibi bir davada, yazarın ifadelerinin ve saiklerinin potansiyel olarak ayrımcı ve nefret dolu niteliğinin incelenmesinin makul bir şekilde beklenebileceğini belirtmektedir. Başvuranların bu madde uyarınca gazeteden talep edebilecekleri tazminat, kamuoyu önünde özür dilenmesini, mahkeme kararının tamamının veya bir kısmının gazete tarafından yayınlanmasını ve manevi tazminatı içermektedir. Dolayısıyla, yerel mahkemelerin, çatışan menfaatler arasında denge kurarken, söz konusu ifadelerin ayrımcı ve nefret dolu niteliğini ele almasını engelleyen hiçbir şey olmadığı görülmektedir.

yeterli ve yeterli telafiye sağlamaktan uzaktır. Bu nedenle Mahkeme, Medeni Kanun'un 1087.1 maddesinin, en azından teoride, başvuranlara, homofobik nefret söylemi de dahil olmak üzere, 8. madde anlamında özel hayatlarının çeşitli yönlerine yönelik tecavüzlere karşı etkili bir koruma sağlayabileceğini kabul edebilir. Bununla birlikte, Hükümet'in içtihat örnekleri sunmaması ve aşağıda tartışıldığı üzere, başvuranların davasının yerel mahkemeler tarafından incelenme şekli göz önüne alındığında, bu tür söylemlere ilişkin olarak uygulamadaki etkinliği konusunda şüpheleri bulunmaktadır.

(ii) *Başvuranların davasının yerel mahkemeler tarafından*

65. Başvuranlar tarafından Medeni Kanun'un 1087.1 maddesi uyarınca açılan davalarda yerel mahkemelerin bulgularına dönecek olursak, Mahkeme, aşağıda belirtilen nedenlerden ötürü, mahkemelerin 17 Mayıs 2014 tarihli makalede yer alan ifadeleri içtihadında ortaya konan ilkeler ışığında değerlendirmede kanaatindedir.

66. Mahkeme, başlangıçta, LGBT topluluğuna verdikleri destek nedeniyle başvuranlara saldırırken, makalenin yazarının, genel olarak halkı hoşgörüsüzlük göstermeye ve kişisel ve mesleki yaşamları da dahil olmak üzere başvuranlara karşı belirli zararlı ayrımcı eylemlerde açıkça teşvik ettiğini gözlemlemektedir. Mahkeme, 17. maddenin gereklilikleri ışığında, bu tür bir Sözleşme'nin 10. maddesi kapsamında korumadan yararlanıp yararlanamayacağı konusunda şüphe duymaktadır. Bununla birlikte, Mahkeme bu soruya kesin olarak karar vermeyi gerekli görmemektedir, çünkü 10. maddenin güvencelerinin söz konusu makalede yer alan ifadelerle uygulandığı varsayılsa bile, yerel mahkemeler, Sözleşme'nin 17. maddesi ışığında yorumlanan Sözleşme'nin 8. ve 10. maddelerinde yer alan ilkelere uygun olarak çatışan menfaatler arasında denge kuramamıştır.

67. Mahkeme, özellikle, yerel mahkemelerin, yazarın ifade özgürlüğü hakkına tam ağırlık verdiğini ve açıklamalarının başvuranlar ve özel yaşamları üzerindeki etkisine çok az önem verdiğini veya hiç önem vermediğini not etmektedir. Mahkemeler bunu yaparken, yazarın kamu yararını ilgilendiren bir konuda haber yapan bir basın temsilcisi olduğu gerçeğini vurgulamışlardır. Bu bağlamda Mahkeme, Sözleşme'nin 10. maddesi ile gazetecilere sağlanan korumanın, sorumlu gazetecilik ilkelerine uygun olarak doğru ve güvenilir bilgi sağlamak amacıyla iyi niyetle hareket etmeleri şartına tabi olduğunu yineler (bkz. *Bédat/İsviçre* [BD], no. 56925/08, § 50, 29 Mart 2016). 10. madde, kamuyu ciddi şekilde ilgilendiren konuların basında yer alması bakımından bile tamamen sınırsız bir ifade özgürlüğünü güvence altına almamaktadır. Bu hükmün 2. paragrafı uyarınca, bu özgürlüğün kullanılması, özellikle basın için geçerli olan "görev ve sorumlulukları" beraberinde getirmektedir. Bu "görev ve sorumluluklar", mevcut davada olduğu gibi, özel şahısların itibarına ve "hak ve özgürlüklerine" yönelik saldırılar söz konusu olduğunda önem kazanabilir.

başkalarının hak ve özgürlükleri" zedelenmektedir (bkz. *Bladet Tromsø Stensaas/Norveç* [BD], no. 21980/93, § 65, AİHM 1999-III).

68. Mevcut davada, makalenin yazarı, eşcinselliğin Ermenistan'da norm haline gelmesinin engellenmesi gereken bir "sapkınlık" olduğuna inanarak, aktivizmleri ve LGBT topluluğuna destek gösterileri nedeniyle başvuranlara öfkelerini kusmuştur. Yazar özünde, LGBT bireylere ve başvuranlar gibi onların haklarını savunanlara karşı hoşgörüsüzlüğü, düşmanlığı ve ayrımcılığı kışkırtmış ve başvuranları LGBT topluluğuna verdikleri desteği alenen ifade etmekten vazgeçmeleri için korkutmayı amaçlamıştır (*Identoba ve Diğerleri*, § 70; *Kadın İnisiyatifleri Destekleme Grubu ve Diğerleri*, § 60; ve *Oganezova* ile karşılaştırınız,

§ 95, hepsi yukarıda alıntılanmıştır). Bunu yaparken, "eşcinsel hakları lobcileri" ve "eşcinsel kampanya destekçisi zombiler" gibi basmakalıp ve damgalayıcı etiketler kullanmış, başvurucuları "Ulusun ve Devletin iç [düşmanları]" olarak damgalamış ve kara listeye alınmalarını ve belirli ayrımcılık eylemlerine maruz bırakılmalarını savunmuştur.

69. Mahkeme, bir azınlığa, bu durumda LGBT topluluğuna karşı nefret, düşmanlık ve ayrımcılık propagandası yapan bir makaleyi sorumlu gazetecilik örneği olarak kabul edemez; bu makale, söz konusu dönemde, ülkedeki yaygın , nefret söyleminin ve nefret saikli şiddetin ana hedeflerinden biri olarak görünmektedir (bkz. yukarıda anılan *Oganezova*,

§§ 87-122, ayrıca ECRI raporu ve sırasıyla yukarıdaki 33. ve 51. paragraflarda yer alan üçüncü taraf görüşleri) ve başvuranlar gibi söz konusu azınlığın haklarını destekleme ve savunma konusunda aktif olanlara karşı. Yerel mahkemeler, başvurucunun düşmanca üslubunu ve niyetini ve ifadelerinin başvurucuların 8. Madde hakları üzerindeki etkisini fark edememiştir. Başvurucuların gözünü korkutmak ve onlara gerçek bir zarar vermek amacıyla başvuruculara karşı hoşgörüsüzlüğü ve düşmanlığı kışkırtmayı amaçlayan ifadeleri, mahkemeler tarafından küçümsenmiş ve kamu yararını ilgilendiren bir konudaki tartışma bağlamında meşru "eleştiri" ifadeleri olarak kabul edilmiştir. Bu şekilde, yerel mahkemeler, başvuranları, Sözleşme'nin 8. maddesini ihlal edecek şekilde, hoşgörüsüzlüğü ve zararlı eylemleri savunan söylemlerden koruyamamıştır.

70. Mahkeme son olarak, başvuranların, şeref, haysiyet ve itibarlarının zedelenildiğini iddia etmelerinin yanı sıra, yerel mahkemeler önünde, söz konusu maddenin, cinsel yönelimleri nedeniyle nefret ve ayrımcılığa teşvik ettiğini ileri sürdüklerini gözlemlemektedir (bkz. yukarıdaki 55. paragraf). Bölge Mahkemesi, başvuranların nefret ve ayrımcılığa teşvik iddialarını kabul etmekle birlikte, bu konuya hiç değinmemiştir (bkz. yukarıdaki 16. paragraf). Temyiz Mahkemesi'nin, başvuranların ayrımcılık mağduru olup olmadıkları sorusunu ele aldığı, ancak incelemesinin yalnızca başvuranların işe alınmama, işten çıkarılma veya benzeri belirli ayrımcılık eylemlerine maruz kalıp kalmadıkları sorusuyla sınırlı olduğu görülmektedir (bkz. yukarıdaki 20. paragraf). Karar

Bölge Mahkemesi gibi Temyiz Mahkemesi de, itiraz edilen konuşmanın kendisinin önyargı güdümlü olup olmadığı ve ayrımcı imalar taşıyıp taşımadığı sorusuna ve yazarın ayrımcı saiklerine değinmemiştir. İtiraz edilen ifadelerin ayrımcı niteliğini ele almayarak, yerel mahkemeler, 14. maddenin gerektirdiği şekilde, başvuruların algılanan cinsel yönelimleri ve LGBT topluluğuyla ilişkileri nedeniyle ayrımcılığa uğradıkları iddialarına yeterli şekilde yanıt verme konusundaki pozitif yükümlülüklerini yerine getirmemişlerdir (karşılaştığınız *Budinova ve Chaprazov*, § 95; *Behar ve Gutman*, § 106; ve *Nepomnyashchiy ve Diğerleri*, § 85, hepsi yukarıda anılmıştır).

71. Yukarıdakilere dayanarak Mahkeme, Ermenistan mahkemelerinin içtihadında belirtilen kriterler doğrultusunda gerekli dengeleme egzersizini yapmadığı sonucuna varmıştır. Ayrıca, başvuranlar için mevcut olan tek hukuk yolunun yorumlanma ve uygulanma şekli, başvuranlara nefret söylemi ve ayrımcılığa karşı koruma sağlamamıştır.

72. Yukarıdaki sonuçlara ulaşan Mahkeme, Hükümet'in başvuranların iç hukuk yollarını tüketmedikleri ve altı aylık süre sınırına uymadıkları iddiasına ilişkin itirazlarını ele almayı gerekli görmektedir (bkz. yukarıdaki 42. ve 43. paragraflar).

73. Mahkeme, Hükümet'in başvuranların altı aylık süre sınırına uymadıkları iddiasına ilişkin itirazının, başvuranların Ermenistan'da nefret söylemi ve ayrımcılığa karşı koruma sağlayan etkili bir yasal çerçeve bulunmadığı iddiasında haklı oldukları varsayıldığında, başvurdukları hukuk yolunun bu açıdan etkisiz olduğu ve bu nedenle tüketilmesine gerek olmadığı argümanına gözlemlemektedir. Sonuç olarak, Mahkeme'ye başvurmadan önce bu hukuk yolunu takip ederek altı aylık süre sınırını kaçırmışlardır.

74. Mahkeme, Sözleşme'nin 35 § 1 maddesinde yer alan iç hukuk yollarının tüketilmesi ve altı aylık süreye ilişkin gerekliliklerin birbiriyle yakından ilişkili olduğunu yineler (bkz. *Lopes de Sousa Fernandes/Portekiz* [BD], no. 56080/13, § 130, 19 Aralık 2017). Başvuranın etkili bir hukuk yoluna sahip olmadığına en başından beri açık olduğu durumlarda, altı aylık süre (veya 15 No.lu Protokol'ün yürürlüğe girmesinin ardından dört aylık süre), şikâyet edilen eylemin gerçekleştiği tarihten veya başvuranın söz konusu eylemden doğrudan etkilendiği veya olumsuz etkilerinden haberdar olduğu tarihten itibaren işlemeye başlar (bkz. *Varnava ve Diğerleri/Türkiye* [BD], no. 16064/90 ve 8 diğerleri, § 157, AİHM 2009). Ancak, başvuranın belirli bir hukuk yolunun etkililiğine ilişkin şüpheleri, başvuruları bu yolu deneme yükümlülüğünden kurtarmaz (bkz. *Vučković ve Diğerleri / Sırbistan* (ön itiraz) [BD], no. 17153/11 ve 29,

§§ 74 ve 84, 25 Mart 2014). Aksine, yorumlama yetkisi aracılığıyla mevcut hakları geliştirme fırsatı vermek için ilgili mahkemeye başvurmak başvuranın menfaatindedir (bkz. *Ciupercescu/Romanya*, no. 35555/03, § 169, 15 Haziran 2010).

75. Mahkeme, başvurular tarafından izlenen hukuk yolunun, teoride, homofobik nefret söylemine karşı koruma sağlayabilecek nitelikte olduğunu zaten tespit etmiştir (bkz. yukarıdaki 64. paragraf). Dolayısıyla, bu hukuk yolunun etkisizliğinin, özellikle de ilgili herhangi bir içtihadın yokluğunda, en başından beri açık olduğu söylenemez. Bu nedenle, başvuruların Medeni Kanun'un 1087.1 maddesi uyarınca hukuk davası açmaları mantıksız değildir ve bu hukuk yoluna başvurarak meseleleri ulusal düzeyde düzeltmeye çalıştıkları için suçlanamazlar. Ayrıca, hukuk davalarında, söz konusu ifadelerin niteliği nedeniyle nefret söylemi ve ayrımcılık mağduru olduklarını ileri sürmüşler ve bu bağlamda, *diğerlerinin* yanı sıra, Anayasa'nın 14.1. maddesine, Sözleşme'nin 14. maddesine ve Mahkeme'nin bu hüküm kapsamındaki içtihadına ve ilgili bir dizi Bakanlar Komitesi Tavsiye Kararına atıfta bulunmuşlardır (bkz. yukarıdaki 12. ve 17. paragraflar). Ayrıca, hem Bölge Mahkemesi hem de Temyiz Mahkemesi, başvuruların, hukuk davaları kapsamında, nefrete teşvik ve ayrımcılıkla ilgili olarak tazminat talep ettiklerini açıkça kabul etmiştir (bkz. yukarıdaki 16. ve 20. paragraflar). Bu nedenle Mahkeme, başvuruların iç hukuk yollarını tükettiklerine ve ilgili şikâyetlerini bu davalardaki nihai karar tarihinden itibaren altı ay içinde yaptıklarına ikna olmuştur. Sonuç olarak, Hükümet'in, başvuruların iç hukuk yollarını tüketmedikleri ve altı aylık süre sınırına uymadıkları iddiasına ilişkin itirazları reddedilmelidir.

76. Dolayısıyla, tek başına ve Sözleşme'nin 14. maddesiyle birlikte ele alındığında, Sözleşme'nin 8. maddesi ihlal edilmiştir.

II. SÖZLEŞMENİN İHLAL EDİLDİĞİNE DAİR DİĞER İDDİALAR

77. Son olarak, başvurular, mahkemelerin nefret söylemi ve ayrımcılıkla ilgili iddialarını ele almamasının, Sözleşme'nin 6 § 1 maddesini ihlal ederek gerekçeli karar haklarını ihlal ettiğinden şikâyetçi olmuşlardır. Başvurular ayrıca, nefret söylemi ve ayrımcılığa karşı yasal güvencelerin eksikliğine ilişkin şikâyetleriyle ilgili olarak 13. maddeye dayanmışlardır.

78. Mahkeme, mevcut davada tespit edilen ihlallerin niteliğini ve özünü göz önünde bulundurarak, Sözleşme'nin tek başına ve 14. maddesiyle bağlantılı ele alınan 8. maddesi temelinde (bkz. yukarıdaki 62-76. paragraflar), Sözleşme'nin 6 § 1 ve 13. maddeleri kapsamındaki şikâyetlerin kabul edilebilirliğini ve esasını ayrı ayrı incelemenin gerekli olmadığını tespit etmiştir (bkz. *mutatis mutandis*, *Alković / Karadağ*, no. *Karadağ*, no. 66895/10, § 77, 5 Aralık 2017, ve yukarıda anılan *ACCEPT ve Diğerleri* Derneği, § 162, özellikle Sözleşme'nin 13. maddesine ilişkin olarak).

III. SÖZLEŞME'NİN 46. MADDESİNİN UYGULANMASI

79. Başvuranlar, Sözleşme'nin herhangi bir maddesine dayanmaksızın, yapısal değişikliklerin sağlanması için genel tedbirlerin uygulanmasını talep etmişlerdir. Özellikle, Mahkeme'nin Hükümet'ten nefret söylemi ve ayrımcılığı yasaklayan ve bir kişinin gerçek veya algılanan cinsel yönelimi ve cinsiyet kimliğinden kaynaklanan bu tür eylemler için medeni, idari ve cezai sorumluluğu tanımlayan bir mevzuat çıkarmasını talep etmişlerdir. Ayrıca Hükümet'ten Ermenistan'daki LGBT bireylere yönelik her türlü nefret ve hoşgörüsüzlük eylemini alenen kınamasını, toplumda hoşgörü ve eşitlik fikirlerini teşvik etmesini ve ayrımcılıkla mücadele için ortak bir politika geliştirip uygulamasını talep etmişlerdir.

80. Hükümet konuyla ilgili herhangi bir görüş bildirmemiştir.

81. Mahkeme, kararlarının esasen beyan niteliğinde olduğunu ve genel olarak, Sözleşme'nin 46. maddesi kapsamındaki yasal yükümlülüğünü yerine getirmek için iç hukuk düzeninde kullanılacak araçları seçmenin, bu araçların Mahkeme'nin kararında belirtilen sonuçlarla uyumlu olması kaydıyla, öncelikle ilgili Devlete ait olduğunu yineler (bkz. diğer makamlar arasında, *Akdivar Diğerleri/Türkiye* (Madde 50), 1 Nisan 1998, § 47, *Reports of Judgments and Decisions* 1998-II; *Scozzari ve Giunta v. İtalya* [GC], no. 39221/98 ve 41963/98, § 249, AİHM 2000-VIII; ve *Brumărescu/Romanya* (adil tatmin) [GC], no. 28342/95, § 20, ECHR 2001-I). Bir kararın infaz şekline ilişkin bu takdir yetkisi, Sözleşmeciler Devletlerin Sözleşme kapsamında güvence altına alınan hak ve özgürlükleri güvence altına alma yönündeki birincil yükümlülüğüne (Madde 1) bağlı olan seçim özgürlüğünü yansıtmaktadır (bkz. yukarıda anılan *Oganezova*, § 131 ve orada anılan davalar).

82. Yukarıda belirtilen yerleşik ilkeleri ve mevcut davanın özel koşullarını göz önünde bulunduran Mahkeme, Sözleşme'46. maddesi uyarınca teoride ve pratikte etkili bir yasal çerçeve uygulama yükümlülüğünü yerine getirmek için iç hukuk düzeninde kullanılacak araçların seçimini Hükümet'e bırakmayı uygun bulmaktadır (karşılaştırınız *Oganezova*, yukarıda anılan, § 132).

IV. SÖZLEŞME'NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI

83. Sözleşme'nin 41. Maddesi uyarınca:

"Mahkeme, Sözleşme ve Protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeciler Tarafın iç hukuku bu ancak kısmen telafi edilmesine imkan veriyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, zarar gören tarafın adil tatminine hükmeder."

A. Hasar

84. Başvuranların her biri, manevi tazminat olarak 2,000 Euro (EUR) talep etmiştir.

85. Hükümet, bir ihlal tespitinin yeterli adil tazmin teşkil edeceğini ve her halükarda talep edilen miktarların çok yüksek olduğunu ileri sürmüştür.

86. Mahkeme, başvuranların her birine, manevi tazminat olarak 2,000 Euro ve ayrıca uygulanabilecek her türlü verginin hükmetmektedir.

B. Maliyetler ve giderler

87. Başvuranlar ayrıca, Erivan'daki iki avukatları için 3.000 Avro, üç EHRAC avukatı için 9.165,71 Avro, çeviri masrafları için 1.067,11 Avro ve idari masraflar için 204,42 Avro olmak üzere Mahkeme önünde yaptıkları masraf ve harcamalar için toplam 13.436,52 Avro talep etmişlerdir.

88. Hükümet, Erivan'daki avukatların avukatlık masraflarına ilişkin talebin kanıtlanmadığını belirtmiştir. EHRAC avukatlarına gelince, bu avukatlar Mahkeme önünde başvuranları temsil etmemişlerdir. Ayrıca, bu avukatlar tarafından yapılan tek iş, başvuranların Hükümet'in görüşlerine verdikleri cevaplarla ilgilidir. Bu nedenle, talep edilen miktar aşırı derecede abartılmıştır. Ayrıca, bu işi yapmak için üç avukat tutmaya gerek yoktu. İdari ve çeviri masraflarına gelince, sağlanan hizmetler ve ilgili kişi sayısı, bu masrafların zorunlu olarak yapılmadığını ve önemli ölçüde azaltılması gerektiğini göstermiştir.

89. Mahkeme'nin içtihadına göre, bir başvuran, masraf ve harcamaların geri ödenmesine ancak bunların gerçekten ve zorunlu olarak yapıldığının ve miktar bakımından makul olduğunun gösterilmesi halinde hak kazanır. Bir temsilcinin ücretleri, başvuranın bunları ödemiş olması ya da ödemekle yükümlü olması halinde, fiilen gerçekleşmiş sayılır. Mevcut davada, dava dosyasında, söz konusu üç EHRAC avukatına başvuranları Mahkeme önünde temsil etme yetkisi veren ve 27 Haziran 2019 tarihli bir mektupla Hükümet'e bildirilen imzalı formlar bulunmaktadır. Ancak Mahkeme, başvuranların bu avukatlar tarafından talep edilen ücretleri ödediklerini veya ödemek için yasal bir yükümlülük altında olduklarını gösteren herhangi bir kanıt sunmadıklarını belirtmektedir (bkz. Merabishvili/Gürcistan [BD], no. 72508/13, §§ 371-72, 28 Kasım 2017). Ayrıca, Erivan'daki avukatları veya iddia edilen idari masraflarla ilgili herhangi bir kanıt da sunmamışlardır. Dolayısıyla Mahkeme, talebin bu kısmını reddetmektedir. Öte yandan, başvuranlar, iddia ettikleri çeviri masraflarının ödendiğine dair kanıt sunmuşlardır. Bu nedenle Mahkeme, başvuranlara, mahkeme önünde yaptıkları masraf ve harcamalar için 1,067 Euro ve bunlara uygulanabilecek her türlü verginin ödenmesine karar vermiştir.

BU NEDENLERLE, MAHKEME, OYBİRLİĞİYLE,

1. Hükümet'in iç hukuk yollarının tüketilmediği ve altı aylık süre sınırına uyulmadığı yönündeki itirazlarını esastan *reddetmektedir*;
2. Devlet'in başvuruları özel hayatlarına haksız bir müdahaleden ve ayrımcılıktan korumadığına ilişkin Sözleşme'nin 14. maddesiyle bağlantılı olarak ve tek başına Sözleşme'nin 8. maddesi kapsamındaki şikâyetlerin kabul edilebilir olduğuna *karar verir*;
3. Tek başına ve Sözleşme'nin 14. maddesiyle bağlantılı olarak Sözleşme'nin 8. maddesinin ihlal edildiğine karar ;
4. Sözleşme'nin 6 § 1 ve 13. maddeleri kapsamındaki şikâyetlerin kabul edilebilirliği ve esası hakkında ayrı ayrı karar vermenin gerekli olmadığına karar vermiştir;
5. *Tutar*
 - (a) davalı Devlet'in 44. madde uyarınca kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içinde ödeme yapması
§ Sözleşme'nin 2maddesi uyarınca, davalı Devlet'in para birimine uzlaşma tarihinde geçerli olan kur üzerinden çevrilmek üzere aşağıdaki miktarlar:
 - (i) Manevi tazminat olarak, her bir başvuru sahibine 2.000 Euro (iki bin Euro) artı uygulanabilecek her türlü vergi;
 - (ii) 1,067 Euro (bin altmış yedi Euro), artı masraf ve harcamalara ilişkin olarak başvuranlardan müştereken talep edilebilecek her vergi;
 - (b) Yukarıda belirtilen üç aylık sürenin bitiminden uzlaşmaya kadar, yukarıda belirtilen tutarlar üzerinden, temerrüt süresi boyunca Avrupa Merkez Bankası'nın marjinal borç verme oranına eşit bir oranda artı yüzde üç puan basit faiz ödenecektir;
6. Başvuranların adil talebinin geri kalan kısmını *reddeder*.

MINASYAN VE DİĞERLERİ / ERMENİSTAN KARARI

İngilizce olarak hazırlanmış ve Mahkeme İç Tüzüğü'nün 77 §§ 2 ve 3. maddeleri uyarınca 7 Ocak 2025 tarihinde yazılı olarak tebliğ edilmiştir.

Simeon Petrovski
Yazı İşleri Müdür Yardımcısı

Faris Vehabović
Başkan Vekili

MINASYAN VE DİĞERLERİ / ERMENİSTAN KARARI

EK

Başvuru sahiplerinin
listesi Başvuru no.
59180/15

Hayı r.	Başvuru Sahibinin Adı	Doğum yılı	Uyruk	İkamet yeri
1.	Lili MINASYAN	1990	Ermenice	Yerevan
2.	Gayane ARUSTAMYAN	1968	Ermenice	Yerevan
3.	Vardan HAMBARDZUMYAN	1989	Ermenice	Yerevan
4.	Mamikon HOVSEPYAN	1982	Ermenice	Gümrü
5.	Vahancheraz ISHKHANYAN	1964	Ermenice	Yerevan
6.	Pertchuhi KAZHOYAN	1989	Ermenice	Yerevan
7.	Nvard MARGARYAN	1988	Ermenice	Abovyan
8.	Arevik MARTIROSYAN	1987	Ermenice	Yerevan
9.	Elvira MELİKSETYAN	1991	Ermenice	Vanadzor
10.	Anna NİKOGHOSYAN	1990	Ermenice	Yerevan
11.	Lusine SAGHUMYAN	1987	Ermenice	Vanadzor
12.	Vahan SEDRAKYAN	1994	Ermenice	Yerevan
13.	Anna SHAHNAZARYAN	1984	Ermenice	Sevan
14.	Davit TADEVOSYAN	1992	Ermenice	Yerevan